

TÜRKOĞLU AĞZI
(KAHRAMANMARAŞ AĞIZLARI - 1)

*Mehmet Dursun ERDEM**

*Esra KİRİK***

*Sibel ÜST****

*Güner DAĞDELEN*****

ÖZET

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmaların tarihi yenidir. Bu sebeple bakir olanlar oldukça çoktur. Bugüne kadar üzerine ayrıntılı çalışma yapılmamış bölgelerden biri de Kahramanmaraş ilidir. Kahramanmaraş ağızları projesi çerçevesinde, Kahramanmaraş ili ve ilçeleri derlenmiştir. Bu makalede Kahramanmaraş ilinin Türkoğlu ilçesinin ağızı incelenecektir. İlçenin ağızını temsil eden 6 köy seçilmiş ve metinler üzerinden ilk sonuçlar ortaya konulmuştur.

* Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, mdursunerdem@hotmail.com

Projede araç, kalacak yer, rehber, kayıt cihazları gibi teknolojik cihazların elde edilmesini sağlamakla görevli proje yürütücüsü ve başkanıdır. Derleme ekibinin derleme sırasında bütün ihtiyaçlarını çözmekle sorumludur. Ayrıca derlemelerin çözülmesinden ve yayımlanmasından sorumludur.

** Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, esrakirik@windowslive.com

Derleme çalışmalarının çok büyük kısmı Esra KİRİK tarafından yapılmış olup, Kahramanmaraş ve yöresi ile ilgili çalışmalarda proje ekibinin rehberi konumunda, derleme grubunun yöneticisi durumundadır. Ayrıca derlemelerin çözümü noktasında danışmanlık yapmaktadır.

*** Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Araştırma Görevlisi, sibelust@hotmail.com

Kaynak elde etme, çözümlerin kontrolü ve sınıflandırılması, yayına dönüştürülmesinden sorumludur.

**** Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, gunerdagdelen@yahoo.com

Projede derleme ve kayıtların çözümünde yardımcı olmakla sorumludur.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Anahtar Kelimeler: Ağız, Anadolu Ağızları, Türkiye Türkçesi Ağızları, Türk Dili.

TÜRKOĞLU DIALECT
(KAHRAMANMARAŞ DIALECTS - 1)

ABSTRACT

The history of the studies on Anatolian dialects are very recent. Because of the newly studies, there are a lot of zones not studied yet. One of the not did detailed study is Kahramanmaraş today. Kahramanmaraş and its districts have choosed and gathered in the Project of Kahramanmaraş Dialcets. In this article, Türkoğlu distirict's dialects of Kahramanmaraş province are examined. Six villages that are represant the district's dialect are choosen and the first results on the texts are exhibited.

Key Words: Dialect, Anatolian Dialects, Turkey Turkish Dialects, Turkish Language.

Giriş

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine son yıllarda birçok araştırmacı tarafından çalışmalar yapılmış, yapılmaya da devam etmektedir. Özellikle 1940'tan sonra yerli araştırmacılar dönemiyle beraber bu konuda hatırı sayılır çalışmalar gerçekleştirilmiştir¹. Ancak hâlâ birçok bölgedeki ağızlar çalışılmamış ve derlenmeyi beklemektedir. Derlenen yerlerde de elde edilen malzeme derlenen kayıtlarla sınırlı kalmış, ağızların zengin malzemesinden kayıt altına alınamayan birçok veri araştırmacılar tarafından tespit edilmeyi beklemektedir.

Anadolu'nun, üzerine fazla çalışma yapılmamış bakir ağızlarından biri de Kahramanmaraş ve yöresi ağızlarıdır. Kahramanmaraş ağzı, projesi çerçevesinde bütün il, ilçe ve köyleri,

¹ Yerli araştırmacılar döneminde sadece Türkiye Türkçesi ağızları değil, diğer Türk lehçeleri ağızlarıyla ilgili de önemli çalışmaların yapıldığını görüyoruz. Bu konuda ALKAYA'nın Sibirya Tatar Türkçesi ağızları üzerine yapmış olduğu çalışmalar önemlidir (bk. ALKAYA 2008a, 2008b)

dar sahalı² çalışma tekniği çerçevesinde derlenmiş, köylerin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Her köyden imkânların sağladığı ölçüde elden geldiğince uzun ve çeşitli kişilerden kayıt alınmaya çalışılmıştır. Bu yazımızda derlemesi biten Kahramanmaraş il ve ilçelerinin siyasi bölünme esas alınarak incelenmesine başlanmış, bu bağlamda Türkoğlu ilçesi ağız incelenmiştir. Ses kayıtlarının çözümleri devam ederken Türkoğlu ilçesinin ağız özelliklerini yansıtan 6 köy örnek metin olarak seçilip inceleme kısmının devamına eklenmiştir.

Türkoğlu ilçesi yaklaşık 160 yıl öncesinde kurulmuş bir ilçedir. Yöreye Oğuzların Avşar boyuna mensub Tecirli aşireti iskân olmuştur. İlk ismi Eloğlu'dur ve 1960 yılından itibaren Türkoğlu ismini almıştır³.

Türkoğlu'nun koordinatları 37 24 kuzey enlemi ile 36 51 doğu boylamındadır. Türkoğlu'nun güneyinde Nurdağı, batısında Bahçe ve Düziçi ilçeleri, kuzeybatısında Andırın ilçesi, doğusunda Pazarcık, kuzeyinde ise Kahramanmaraş yer almaktadır⁴.

2000 yılı genel nüfus sayımına göre; Türkoğlu merkez nüfusu 11.918, kasaba ve köylerin toplam nüfusu 49.478 olup

² bk. Erdem 2006; 2009.

³ Osmanlı Devleti Tecirliileri zorunlu iskâna tabi tutmuştur. Derviş Paşa bu işe görevlendirildi. Uzun uğraşlar sonucunda göçebe yaşayan Tecirliiler buldukları yere yerleştirilmişlerdir. Türkoğlu ilçesinin eski "ELOĞLU"dur. Eloğlu Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Fransız işgaline uğrayan Maraş ile aynı güzergâhta olduğundan zaman zaman işgale uğramış, toplu katliamlara maruz kalmıştır. Eloğlu bir ara bu katliamlardan dolayı boşaltılmıştır. Eloğlu son olarak 11 Şubat 1920 tarihinden sonra Fransızlar Maraş'tan çekilirken katliama uğramıştır. 12 Şubat 1920 Tarihinde Fransızlar bu bölgeden İslahiye doğrultusunda tamamen ayrılmışlardır. Eloğlu 1944 yılına kadar köy statüsünde kalmış, 1944 yılında nahiye olmuştur. 11 Şubat 1960 tarihinde ilçe ve adının da Türkoğlu olmasına karar verilir. 20 Nisan 1960 tarihli 7033 sayılı yasa ile Kahramanmaraş ilinin 6. ilçesi olmuştur. (bk. <http://www.turkoglu.gov.tr>, Türkoğlu kaymakamlığı 2008 ilçe birifiği)

⁴ Türkoğlu Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer almaktadır. Yönetim bakımından Kahramanmaraş'a bağlıdır. İlçe merkezinin il merkezine uzaklığı 22 km.dir. İlçe Akdeniz'den yaklaşık 100km içeride yer almaktadır. Yüzölçümü 705 km2 dir. Denizden yüksekliği ortalama 500 metredir. Türkoğlu'nun batısında fazla yüksek olmayan dağlar ve yaylalık alanlar yer almaktadır. Kuzeybatısında Kemalim Dağları, Güneybatısında ise Toros Dağları'nın devamı olan Nurdağı ile çevrilidir. Türkoğlu Nur Dağları'nın doğusundaki uzantısı olan İmalı Dağı'nın doğu eteklerinde kurulmuştur. Türkoğlu'da iki önemli ova bulunmaktadır. Bunlardan ilki ilçenin üzerinde kurulu bulunduğu Türkoğlu Ovası'dır. Türkoğlu Ovası ilçenin doğusunda kuzey güney doğrultusunda uzanmaktadır. Diğer önemli ovası ise Türkoğlu'nun güneyindeki Sağlık (Gavur Gölü) Ovasıdır. İlçenin en önemli akarsuyu ilçe sınırları içinden geçen Aksu Nehri'dir. Diğer önemli akarsuyu İmalı Deresi'dir. İmalı Deresi üzerinde Kızılteniş Göleti sulama amaçlı yapılmış olup halen kullanılmaktadır. İmalı Deresi Türkoğlu'nun merkezinden geçerek Aksu Nehri'ne ulaşmaktadır. (bk. <http://www.turkoglu.gov.tr>, Türkoğlu kaymakamlığı 2008 ilçe birifiği)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Türkoğlu'nun genel nüfus toplamı 61.396'dır. Nüfus artış hızı şehirde % 20.35 - köylerde % 8.41 olup, toplam nüfus artış hızı % 2.24'dür. Km2 ye düşen kişi sayısı 104 dür. Ortalama hane halkı büyüklüğü 5.40 tır. İlçedeki okuryazarlık oranı % 87 dir⁵.

İlçenin ekonomik yapısı eskiden beri tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Son yıllarda sanayi ve el sanatları da hızlı gelişmektedir⁶.

Türkoğlu'nun ağız yapısına etki edebilecek tarihi, etnik coğrafi, sosyal ve ekonomik durumu kısaca bu şekildedir.

Karahan, Kahramanmaraş ağzını Batı grubu ağızları içinde tasnif etmiştir (Karahan 1996:2). Batı grubu ağızları içerisinde Kahramanmaraş ağzı VII. gruba dahildir. Bu grupta Tarsus (İçel), Ereğli, Konya merkez ilçesinin bazı yöreleri, Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Darende, Akçadağ, Doğanşehir (Malatya), Birecik, Halfeti (Urfa) ağızları bulunmaktadır (Karahan 1996:117).

Türkoğlu ağzı incelendiğinde, merkez ağzından dinlediğimiz kayıtlara ve Kılıç'ın yayınına (KILIÇ 2008) baktığımızda, Kahramanmaraş-Merkez ağzından farklı olduğu görülmektedir. Kahramanmaraş'ın güneyindeki Türkoğlu, merkezden farklı olan ağızıyla karşımıza çıkmaktadır.

Türkoğlu ilçesinden 54 kayıt alınmıştır. Ana dili Türkçe olan bütün köylerden derleme alınmış olup, bazen aynı köyden 2-3 kayıt alındığı da olmuştur. Dar saha yöntemiyle bütün köy ve mahallelerine gidilmiş ve kayıt alınmıştır. Ancak yöreye göç eden ve ana dili Türkçe olmayan köylerden kayıt alınmamış, Muhacir olarak isimlendirilen Balkan göçmenlerinden ise ana dilleri Türkçe olduğu için dil etkileşimlerini görmek amacıyla kayıtlar alınmıştır. Makalede ağız

⁵ 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı verilerine göre ilçedeki okur-yazarlık ve eğitim durumu (% olarak) okuma yazma bilmeyen % 13. Bilen fakat okula gitmeyen % 7.49 İlkokul % 43.86 Ortaokul % 7.31, Lise % 9.49, Yüksek okul % 5.26 dır. (bk. <http://www.turkoglu.gov.tr>, Türkoğlu kaymakamlığı 2008 ilçe birifingi)

⁶ 705 km²'yi bulan coğrafi alanın %55'ini dağlık ve engebeli, %45'ni de ovalık arazi teşkil etmektedir. Orman içi ve kırsal kesimdeki köylerimizin yeterli tarım arazileri olmadığından çoğunluğu hayvancılık yapmak üzere koyun, keçi ve sığır yetiştirerek geçimini sağlamaktadır. Son iki yıl içerisinde sebze yetiştiriciliği de gelişme göstermektedir. Halı dokumacılığı ve el sanatları da yaygınlaştırılarak genç nüfusun geçim kaynağı haline gelmiştir. Ova köylerimizde yaşayan halkımızda tarımdan geçimini sağlamaktadır. Çiftçilerimiz, genellikle pamuk, pancar, buğday, arpa, mısır ve çeltik kırmızı biber yetiştirerek, bir kısmını bağlı olduğu birliklere ve tüccara satmaktadır. (bk. <http://www.turkoglu.gov.tr>, Türkoğlu kaymakamlığı 2008 ilçe birifingi)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

özellikleri göz önünde bulundurularak yapılacak olan inceleme için yörenin yerli ağzını temsil eden, 6 köy seçilmiş ve bu kayıtlardaki özellikler dikkate alınmıştır.

Türkoğlu ağzını karakterize eden belli başlı ağız özelliklerini ortaya koymaya çalıştığımız bu araştırmanın ayrıntıları, bütün çözümler yapıldığı zaman ortaya çıkacaktır. Yöreyle ilgili derleme çalışmalarımız bitmemiştir. Yöreği her ziyaret ettiğimizde kayıtları zenginleştirmeye devam etmekteyiz.

Ses Bilgisi

Ünlüler

Türkoğlu ağzında ünlü ve ünsüzlerin boğumlanma noktalarını birbirlerine benzetmeleri sebebiyle, yazı dilinde bulunan sekiz ünlünün dışında, az çok farklılaşmış ünlü çeşitleri bulunur. Bu ünlü çeşitlerinden bir kısmı kişisel kullanımlara özgü olarak tespit edilirken bir kısmı da yöre ağzında karakteristik olarak karşımıza çıkar: á, é, í, ó, ú, à, è, ò, â, ê, î, ï, ĩ. Yine bu ünlülerin uzun şekilleri yer yer karşımıza çıkar: ā, ī, ē, ī, ū, ū, ū, ō, ō, ō.

a ünlüsü ve çeşitleri (á, â, â):

á: a ile e arasında bir orta damak ünlüsüdür⁷. Bölge ağzında daha çok y sesinin inceltici tesiriyle karşımıza çıkmaktadır, ancak sistemli bir görünüm arz etmez: ámma, várím, herál, yáşında, yázin.

a ile ı arası daralmış bir ünlüdür. Bu daralmada y ünsüzünün tesiri büyüktür. Bölge ağzında az rastlanan bir sestir. çardâı, dâıdııcık, oynâyan

â: a ile o arası bir sestir. Bu ünlünün oluşmasında dudak ünsüzlerinin ve yuvarlak ünlülerin payı büyüktür. Yöre ağzında özellikle “baba” kelimesinde ve bazı o>a değişimi görülen kelimelerde tespit edilmektedir.

e ünlüsü ve çeşitleri (è, ê):

è: Türkoğlu ağzında özellikle ilk hecelerde sistemli olarak karşımıza çıkan bir sestir. i>è ve e>è değişimleriyle ortaya çıkmıştır, bunun yanında asli şekilleri devam ettiren örnekler de çoktur. i ile e arasında bir ünlüdür. Kapalı e ünlüsü olarak adlandırılır⁸. êárilikden, êliñ, êyídik, sévmem.

⁷ ERCİLASUN, *KİA*, s. 51.

⁸ Daha geniş bilgi için bk. Erdem 2006.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

é: i sesine oldukça yakın ve daralmış e ve i arası bir ünlüdür. Yöre ağzında özellikle y sesinin inceltici tesiri ve i>e değişmesi sonucu karşımıza çıkmaktadır. éhdiyecini, dékerik, éyi, köfdéye

ê: e sesinin yuvarlaklaşması veya ö sesinin yarı düz hale gelmesiyle yarı yuvarlak ve yarı düz e sesi Türkoğlu ağzında karşımıza çıkmaktadır. e>ö değişiminin başlıca nedeni dudak ünsüzleridir. Bunun yanında ö ünlüsünün nispeten düzleşmesi sonucu oluşan ê şekilleri de vardır.⁹ ênce

ı ünlüsü ve çeşitleri (ı, ı):

ı: Boğumlanma noktası ı ile i arasında yarı ön damak sesidir. Özellikle y sesi, bu ünlünün oluşmasında büyük etki gösterir. burdıyem, çiharamadım, yıl

ı̇: Boğumlanma noktası ı ile u arasında olan, yarı düz-yuvarlak bir sestir. Bu sesin oluşmasında dudak ünsüzlerinin payı büyüktür. ğıla, mirat, ğavır, ğavişdir

ı̈: Türkoğlu ağzında sistemli olarak görülmeyen şahsi kullanımlara has kısa ı ünlüsüdür. yâni, darılarımız, oturullarımızmış, ğızım.

i ünlüsü ve çeşitleri (ı̇, ı̈):

ı̇: Türkoğlu ağzında ses değişimleri esnasında bir ara ses olarak karşımıza çıkan yarı düz, yarı yuvarlak dar bir ünlüdür. Yöre ağzında sistemli olarak görülmez ve şahsi kullanımlar sonucu tespit edilmektedir. bilmüyöm, dıhıliyüm, içeri, birincü

ı̈: Türkoğlu ağzında sistemli olarak görülmeyen şahsi kullanımlara has kısa i ünlüsüdür. göreneklerini, şimdî, benim

o ünlüsü ve çeşitleri (ó, ô):

ó: Türkoğlu ağzında kimi o ünlüleri ğ, ñ ünsüzlerinin kalınlaştırıcı tesiriyle oluşmuştur. dókıldü, kótülük, gótürüyür

ô: o ile u arasında boğumlanan bir ünlüdür. şorda, ediyög, ôsandıdim.

ö ünlüsü ve çeşitleri (ö)

ö: ö ile ü arası oynaklanan Türkiye Türkçesi ağzlarında pek rastlanmayan zayıflamış ö ünlüsüdür¹⁰. Bölge ağzında sadece birkaç

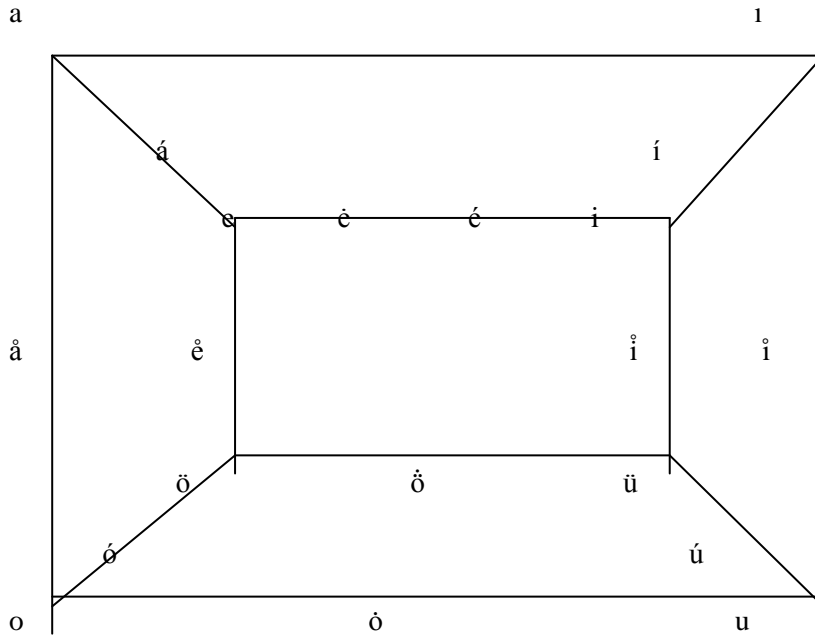
⁹ bk. Muzaffer TANSU, **Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe**, TDK Yay., Ank. 1963, s. 47.

¹⁰ Mukim SAĞIR, “Anadolu Ağzlarında Ünlüler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1995**, TDK Yay., Ank. 1997 s. 386.

kelimede sistemsiz olarak karşımıza çıkar. Ancak şimdiki zaman ekinde sistemli olarak Türkoğlu ağzında bu sesin kullanıldığını görmekteyiz. diyô, vurúyô, bilmiyôg

u ünlüsü ve çeşitleri (ú):

ú: u ile ü arasında boğumlanan bir orta damak ünlüsüdür. Daha çok ğ, , m, ñ ünsüzlerinin ses çevresinde boğumlanma noktasını nispeten geriye çekmesi sonucu ortaya çıkmıştır. bilmiyúg, bilmiyúk, şúkúr

Türkoğlu Ağzındaki Ünlüleri Gösterir Şema

Ünlülerde Uzunluk Kısalık

Bugün yer yer ve sistemsiz olarak Türkiye Türkçesi ağzılarında tespit edilen ve Ana Türkçede ilk hecede var olduğu tasavvur edilen ünlü uzunluklarını¹¹ en iyi şekilde koruyan Türk şivesi Türkmen Türkçesidir. Bunun yanında uzun ünlüler Irak'taki bütün Türk ağzlarında, Kabil Avşar ağzında, Afganistan Türkmen ağzında,

¹¹ A. Von GABAIN, *Eski Türkçenin Grameri*, çev. Mehmet AKALIN, TDK Yay., Ank. 1988. s. 33.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Kuzeydoğu Bulgaristan Türk ağızlarında da tespit edilmiştir¹². Faruk K. Timurtaş ise, Türkçede bazı şivelerin dışında uzun ünlü olmadığı görüşündedir¹³. Bununla birlikte Türkçede aslı uzun ünlüler meselesi hâlâ tartışma konusudur¹⁴. Yine Zeynep Korkmaz'ın Batı Anadolu ağızlarında tespit ettiği aslı uzun ünlüler ilgi çekicidir¹⁵. Türkiye Türkçesi ağızlarında aslı uzun ünlülerin tespiti konusunda en son çalışma Erdem'in çalışmasıdır (Erdem 2003).

Türkoğlu'nda çözülen metinlerde aslı uzun ünlü bulduran kelime tespit edilememiş, ünlü ikizleşmesi yoluyla uzun ünlüler meydana gelmiştir. Ayrıca alıntı kelimelerdeki uzunluklarda kısalma eğilimi güçlü bir şekilde devam etmesine karşın, hala uzun ünlüler mevcuttur. Yine vurgu dolayısıyla Türkçe kelime ve eklerin bir kısmında uzun ünlü tespit edilmiştir. Ayrıca yine vurgu sebebiyle bazı ünlülerin kısa telaffuz edildiği de görülmektedir. zeten, yánına, diyî, göñü, vâtıñın, āzından, bulâcâğ, vâde.

İkiz Ünlüler

Aynı nefes baskısı altında boğumlanan¹⁶, bünyesinde iki ünlü bulunduğu hâlde ayrı hece meydana getirmeyen fonemlere “ikiz ünlü” diyoruz¹⁷. İkiz ünlüler Türk dilinin yapısına uygun

¹² Özcan TABAKLAR, “Türkmen Türkçesi'nde Ünlülerin Uzun Okunmasını Gerektiren Durumlar ve Eklerdeki Uzun Ünlüler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1994**, TDK Yay., Ank. 1996, s. 145; Sadettin BULUÇ, “Mendeli (Irak) Ağzının Özellikleri”, **Bilimsel Bildiriler 1972**, TDK Yay., Ank. 1972, s. 181; Mehmet Fuat BOZKURT, “Kabil Avşar Ağzı”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1977**, TDK Yay., Ank. 1978, s. 206-207; BOZKURT, “Afganistan'da Bir Türkmen Ağzı”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1978-1979**, TDK Yay., Ank. 1981, s. 39-79; Hüseyin DALLI, **Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar**, TDK Yay., Ank. 1991, s. 72. Ercan ALKAYA, **Sibirya Tatar Türkçesindeki Uzun Ünlüler Üzerine Bir Değerlendirme**, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/4 Summer 2008*; Ercan ALKAYA, **Sibirya Tatar Türkçesi**, Turkish Studies Yayınları, Ankara 2008; Süleyman Kaan YALÇIN, **Çağdaş Türk Lehçelerinde Ünlüler**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ. 2009; Süleyman Kaan YALÇIN, “Birincil Uzun Ünlülerden Kaynaklanan Seslik İzlerin Elazığ Ağzındaki Görünümü” Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı'na sunulan bildiri. Şanlıurfa. 25-29 Mart 2008.

¹³ Faruk K. TİMURTAŞ, **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul Üniv. Yay., İst. 1977, s. 46.

¹⁴ bk. Talat TEKİN, **Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler**, Ank. 1975.

¹⁵ Zeynep KORKMAZ, “Batı Anadolu Ağızlarında Aslı Ünlü Uzunlukları Hakkında”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, c. II, TDK Yay., Ank. 1995, s. 123-127.

¹⁶ Efrasiyap GEMALMAZ, **EİA**, c. 1, s. 119.

¹⁷ ERCİLASUN, **KİA**, s. 61.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

düşmediğinden¹⁸ standart Türkiye Türkçesinde alıntı kelimeler dışında ikiz ünlü yoktur. Ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime ortasında bazı ünsüzlerin düşmesi sonucu ikiz ünlüler meydana gelir¹⁹: deâşdi, dúún, böön, çeltâa.

Ünlü Uyumları ve Ünlü Benzeşmeleri

Türkiye Türkçesi ağızlarında ünlü uyumu dikkati çekecek kadar belirgin ve kuvvetlidir²⁰.

İncelik-kalınlık bakımından ünlü uyumu, Türkçede her devirde sağlamdır²¹. Türkoğlu ağızında da incelik-kalınlık uyumu yerleşmiş durumdadır. Ancak bazı eklerin bünyesindeki y ünsüzü bu uyuma aykırı şekillerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Arapça ve Farsça kelimelerin bir kısmı dil benzeşmesinin etkisi altında kalmıştır. Bu benzeşmeler ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki yolla meydana gelirler:

vâıt, vaııtıdan; mēzerlikremiz, cēnezē, emeliyet, dúkğanda, asbabınan

Yazı dilinde ünlüleri benzeşmeyen bazı yapılar Türkoğlu ağızında büyük ünlü uyumu etkisi altına girmişlerdir.

varıdı, mıkdarrı,

-ken zarf-fiil eki bazı örneklerde Türkoğlu ağızında uyuma girmiştir.

getirekene, çocukkan

Önlük artlık uyumunun bozulmasında y ünsüzünün büyük etkisi vardır. y fonemi, genel dilde, belli kurallara göre kendisinden evvelki e, a seslerini i, ı seslerine çevirir²². Türkoğlu ağızında şimdiki zaman çekimi esnasında büyük ünlü uyumu, art sıradan ünlülere sahip kelimelere ön ünlülü eklerin getirilmesi ve ön sıradan kelimelere tabiatıyla art ünlülü şekillerin getirilmesi suretiyle iki şekilde bozulur. Ayrıca şimdiki zaman ekinin uyuma aykırı oluşunu, ekin, nispeten

¹⁸ Ahmet CAFEROĞLU, “Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişmeleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1964*, TDK Yay., Ank. 1989, s. 18.

¹⁹ bk. ERCİLASUN, *KİA*, s. 61; GEMALMAZ, *EİA*, s. 119-125, KORKMAZ, *NYA*, s. 42-44; GÜLENSOY, *KüYA*, s. 29-31; Emin KALAY, *EİA*, s. 20-21; Cemil GÜLSEREN, *MİA*, s. 49-50; Fatma ÖZKAN, *OTA*, s. 12-13; Ahmet GÜNŞEN, *KYA*, s. 29-31; SAĞIR, *EYA*, s. 72-74.

²⁰ Tuncer GÜLENSOY, “Rumeli Ağızlarının Sesbilgisi Üzerine Bir Deneme”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1984*, TDK Yay., Ank. 1987, s. 99.

²¹ Faruk K. TİMURTAŞ, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul Üniv. Yay., İst. 1977, s. 26.

²² Ömer Asım AKSOY, *Gaziantep Ağızı*, c.I, TDK Yay., İst. 1945, s. 87.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

yeni bir gelişme sonucu meydana gelmesiyle açıklayabiliriz²³:
baḥılmüyö, çıḥarıyöler; górdū müz, ğāriyedi

Bölge ağzında -y- ve -c- ünsüzlerinin darlaştırıcı ve inceltici tesirleri sonucu çeşitli uyum dışı eklemeler ortaya çıkmaktadır.

yukámiye, gociyá

Türkoğlu ağzında art sırada yer alan birkaç kelime çeşitli nedenlerle ön sıraya geçmiştir: emmiñ

Düzlük yuvarlaklık uyumu, ünlülerin düzlük yuvarlaklık bakımından ilk hece ünlüsüne göre ayarlanması olayıdır²⁴. Küçük ünlü uyumu, Orta Osmanlıca döneminin sonlarında ortaya çıkmış ve Türkiye Türkçesi döneminde yerleşmiştir. Kelimeler araştırma bölgemizde, alıntı kelimelerin bir kısmı da dahil olmak üzere, yuvarlaklaşma yönünde bir gelişme göstermiştir. Yuvarlaklaşma temayülü ise küçük ünlü uyumunun aleyhine olan bir durumdur.

Türkoğlu ağzında küçük ünlü uyumu sağlam bir görünüm arz etmez. Ancak bazı kelimeler yazı dilinin aksine, bölge ağzında düzleşme eğilimi içine girmişlerdir.

dapısı, davıḫ, yavırım

Eski Anadolu Türkçesinden bu yana aslı yuvarlak şekillerin devam etmesi küçük ünlü uyumunu bozar.

pámuğ , oraḫusuñ

Türkoğlu ağzında üçüncü şahıs bildirme ekleri -du/-dü şeklindedir.

şeyúdü, güccüdü, yöüdu, yödu, çöüdu

İsimden isim yapma eki olan -lı/-li, -lu/-lü'nün Türkoğlu ağzında daha çok yuvarlak şekli kullanılır.

datḫ, yöürtḫ, suḫ

Genişlik-Darlık Uyumu

Türkiye Türkçesinin çeşitli ağzlarında rastlanan²⁵ genişlik-darlık uyumunun etkisini değişik kelimeler üzerinde görmekteyiz. Ancak bu durum Türkoğlu ağzında sistemleşmemiş ve birkaç örnekle sınırlı kalmıştır. irbáam

²³ Meedut MANSUROĞLU, "Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu", **Türk Dili Araştırmaları Yılığ-Beleten**1959, TDK. Yay., Ank. 1988, s. 89.

²⁴ KORKMAZ, **NYA**, s. 53.

²⁵ bk. AYDIN, **AA**, s. 35; ERCİLASUN, **KİA**, s. 82; GÜLSEREN, **MİA**, s. 57; SAĞIR, **EYA**, s. 46.

Ünlü Değişimleri

Türkoğlu ağızında ünlüler ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler yanında çeşitli ünsüzlerin etkisiyle de değişirler. Bu değişimler kayıtların çözümü tam olarak yapıldığında etraflıca incelenecektir.

Ünlü Düşmesi

Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli sebeplerle kelime ortasında ve sonunda ünlü düşmesi meydana gelir. Türkoğlu ağızındaki durum şöyledir:

Eklerle genişletilmiş en az üç heceli kelimelerde orta hecenin ünlüsü düşer. Ayrıca hece kaynaşması sonucu ve karşılaşan ikiz ünlülerden birinin erimesi sebebiyle ünlü düşmelerini tespit edebilmekteyiz. Türkçede orta heceler vurgusuz olduğundan, kelime ortasında ünlü düşmesi pek fazladır²⁶.

ēpī, bilīm, nēdīsīz, cānna, gūccūne, baım, şorda

Ayrıca i- fiili ve vasıta hâli eki ekleşirken ünlü düşmesi görülür.

emrīnen, ilāhīnen, kımsiyēnen, lābīnen, şeyīnen, külüynen

Ünlü Türemesi

Türkoğlu ağızında ünlü türemesine daha çok kelime içinde rastlanmaktadır. Kelime başında ise ünlü türemesi daha çok alıntı kelimelerde görülür. Kelime sonunda ise ünlü türemesi yoktur.

Kelime başında ünlü türemesi r ve l ünsüzleriyle başlayan alıntı kelimelerde görülür. Bu kelimelerin başına genellikle dar bir ünlü getirilir. Çünkü diğer Türk şivelerinde ve Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime başında akıcı, özellikle sızıcı ünlüler kurallı bir şekilde bulunmaz²⁷. irezillik

Ayrıca birleşik zamanlı fiil çekimlerinde cevher fiili ünlü uyumlarına tâbi biçimiyle kendisini gösterir: varıdı, gücāmdiyedi

Ünsüzle biten bir kelimeye araç hâli eklendiğinde araya çoğunlukla dar bir ünlü girer. nohutunan, maıınan, perişannınan

²⁶ Faruk K. TİMURTAŞ, *Eski Türkiye Türkçesi*, İst. Üniv. Yay., İst., 1977, s. 40.

²⁷ GEMALMAZ, EİA, s. 143; Cevdet ŞANLI, "Kırklareli Ağızlarında Ses Olayları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1994*, TDK Yay., Ank. 1996, s. 119.

Ünsüzler

Ç: Katı, patlamalı, tonlu diş eti ünsüzü “c” ile yine katı, patlamalı, tonsuz diş eti ünsüzü “ç” arasında boğumlanan, bir bakıma “c” ile başlayıp “ç” ile tamamlanan müşterek boğumlanmalı bir ünsüzdür²⁸. geÇ

F: v ile f arası boğumlanan ve daha çok f’ye yönelik bir sestir²⁹. Sistemli olarak görülmez, bir ara ses konumundadır. seFillîdi, uFağ teFek, meFaat

ğ: Türkoğlu ağzında sistemli olarak görülen bir art damak ünsüzüdür. Art veya yarı art ünlülerle hece kurar. Kelime başında ve ortasında yer alan ö-ü ünlüleriyle hece kurduğunda, boğumlanma noktasını biraz geriye çekerek yarı art ünlülerin oluşmasına neden olur. Aslında damak ünsüzlerinin hepsinde görülen bu durum Orta Anadolu ağızlarını karakterize eder³⁰. dükğani, g̃önümünen, günü, gör, g̃ötürüyür

Ayrıca, birçok Türkiye Türkçesi ağzında daha çok ünsüzüne dönüşen kelime sonu ünsüzü, Türkoğlu ağzında kimi köylerde çoğunlukla ğ ünsüzüne dönüşür³¹. vardıĝ

Türkoğlu ağzında yoğun olarak karşımıza çıkan bir artdamak ünsüzüdür. Hırıltılı, sızıcı ve sedâsız bir ünsüzdür³². Artdamak ünsüzü k’lar ve bazen h’ler sistemli olarak h’ye dönüşmektedir. çöhuğ, çîhârdım, vaħıtdan

h: Bu ünsüz de sızıcı, ötümlü bir gırtlak ünsüzüdür. Bölge ağzında çok görülmez. Birkaç alıntı kelimedede karşımıza çıkar. ħayvannarınan, ħârp, ħalım

k: Bölge ağzında sistemli olarak kullanılan bir art damak ünsüzüdür. Kelime başındaki k-’lar genellikle daha arkadan boğumlanan bir k-/g- veya K sesine dönüşürler. İç ve son seslerdeki k’lar ise h olur³³. Türkoğlu’nda ise kimi zaman bu iç ve son sesteki k’ların sızıcılaşma yerine ötümlüleşmeyi tercih ederek g’ye

²⁸ Mukim SAĞIR, “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1995**, TDK Yay., Ank. 1997, s. 394-395.

²⁹ Mukim SAĞIR, “Anadolu Ağızlarında Ünlüler Ünsüzler”, **3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996**, TDK Yay., Ank. 1999, s. 995.

³⁰ Zeynep KORMAZ, “Ağızların Tarihi Devirlerle Bağlantısı Üzerine”, **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni**, TDK Yay., Ank. 1999, s. 63.

³¹ Bu özellik araştırma yaptığımız Sinop merkez ağzında ve Samsun Asarcık ağzında da karşımıza çıkmaktadır. Bk. Erdem 2009, 2005.

³² OLCAY, EA, s. 29.

³³ Tuncer GÜLENSOY-Ahmet BURAN, **Tunceli Yöresi Ağızlarından Derlemeler**, Boğaziçi Yay., İst. 1992, s. 18.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

dönüştükleri görülmüştür. k ünsüzü boğumlanma noktasını geriye çektiğinden art veya yarı art ünlülerin oluşmasına neden olur. dókúldü, şúķür, kótúllúk, yolçúsuyúķ, yúķlúķlúye

ñ: Türk dilinin bilinen en eski dönemlerinden beri dikkati çeken seslerinden biridir. Hemen hemen bütün Eski, Orta ve Yeni Türkçe dönemlerinin yazı dili durumundaki lehçe ve şivelerinden kalma metinlerdeki imlâları dolayısıyla, Türkoloji dünyasındaki çevri yazılarında “ng”, “ñ” veya “ñ” gibi şekillerde tespit edilen bir sestir³⁴. Eskiden adı “sağır nun” olan dil ardı /N/ sesi, Türkiye Türkçesi ağızlarında oldukça yaygındır³⁵. ñ ünsüzünün boğumlanması, dil sırtının yumuşak damakta kapanması ile oluşur³⁶. Bu ses Türkoğlu ağızında sistemli olarak varlığını sürdürmektedir. nótucuñ, kóyüñ, geldîñ, bânzim

T: t ile d arasında bir ses değerine sahiptir³⁷. yeTi, Tabi, Terlig, guTnu muTnu, unuTdum, aTmiş

w: Çift dudak v’sidir. Bölge ağızında sistemli olarak karşımıza çıkmaz. Ancak bazı konuşmacıların ağızında bu ses belirgin olarak hissedilir. Ayrıca bu ünsüz, yanına geldiği düz ünlüleri bazen yuvarlaklaştırır. Suwamiye.

Ünlü Ünsüz Uyumunun Bozulması

Türkçede bazı ünsüzler ön damak ve arka damak olmak üzere ikiye ayrılırlar. Ön damak ünsüzleri sadece ince ünlülerle, arka damak ünsüzleri ise sadece kalın ünlülerle birlikte bulunur. Buna ünlü ünsüz uyumu denir³⁸. Türkoğlu ağızında bu uyumun k, g (> , ğ) , ñ ünsüzlerinin ses çevresinde kısmen bozulduğu görülür³⁹. Türkoğlu ağızında arka damak ünsüzleri olan k ve ğ; ö ve ü ünlüleriyle hece kurduğunda, bu ünlüleri kalınlaştırır⁴⁰. ğórdúķ, ğótürürdúķ, dóķerdik, şúķúr.

³⁴ Hâil ERSOYLU, “Türkçenin Bazı Yabancı Kökenli Kelimelerindeki Damaksı Genizsileşme”, *İlmî Araştırmalar*, İlim Yayma Cemiyeti Yay., İst. 2000, s. 97.

³⁵ Hendrik BOESCHOTEN, “Avrupa Türkçesinde Anadolu Ağızlarının Yansımaları”, *Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri*, Hz. A. Sumru ÖZSOY- Eser E. TAYLAN, Boğaziçi Yay. İst. 2000, s. 96.

³⁶ Mukim SAĞIR, “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1995*, TDK Yay., Ank. 1997, s. 402.

³⁷ Fuat BOZKURT, “Kabil Avşar Ağızı”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1977*, Ank. 1978, s. 211.

³⁸ ERCİLASUN, KİA, s. 104.

³⁹ AYDIN, AA, s. 47.

⁴⁰ KORKMAZ, NYA, s. 73.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Ünsüz Değişimleri

Ünsüzlerde ötümlüleşme, kelimenin başında, ortasında ve sonunda olmak üzere üç durumda meydana gelir.

Kelime Başında Ötümlüleşme

Kelime başında ötümlüleşme Türkoğlu ağzında sistemli olarak görülür. Ayrıca bu durum Güney Batı Türkçesinin ayırıcı bir ses özelliğidir⁴¹. Eski şekillerin yanında ötümlüleşmenin Türkoğlu ağzında yerleşmiş olduğunu görmekteyiz.

k->ğ- değişimi: Ğızım, ğocası, ğucaqlağlar

k->g- değişimi: Gimi, gendine, Terlig, güccüdü

ç->c- değişimi: capiyá

s->z- değişimi: zepze

t->d- değişimi: dèzzeñ, doksan, duymadığ, davar

Eski Türkçede kelime başında d- sesi bulunmaz. Bu değişim Batı Türkçesi devresinin başında görülen bir ötümlüleşme eğiliminin sonucudur⁴². Bu eğilim alıntı kelimelerin başındaki t-leri de d-yapacak kadar ileri seviyede Türkoğlu ağzına yerleşmiştir.

Kelime İçinde Ötümlüleşme

Kelime içindeki ötümlüleşme, Türkoğlu ağzında çok görülen bir ses değişimidir. Batı Türkçesinde iki ünlü arasında hece başında ötümlüleşme yönündeki ünsüz değişimleri önemli yer tutar⁴³.

k->-ğ- değişimi: Türkoğlu ağzında Türkçe ve yabancı kelimelerde kelime içindeki -k-’ların bir kısmı -ğ-’ya dönüşür. Ancak bu durum sızıcılaşma kadar yaygın değildir.⁴⁴ bağgağ, başğa

-k->-g- değişimi: Türkoğlu ağzında alıntı ve Türkçe kelimelerdeki -k-’ler bazen ötümlüleşerek -g-’ye dönüşür. eşgi, esgiden

-ç->-c- değişimi: Türkoğlu ağzında yaygın bir ses değişimidir. Sonunda ç bulunan kelimeler, ünlüyle başlayan eklerle genişletildiğinde, hece başında kalan ç’ler ötümlüleşir. Ayrıca bölge

⁴¹ bk. GÜNAY, RİA, s. 84.

⁴² Ahmet CAFEROĞLU, “Anadolu Ağızlarında Konson Değişimleri”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Beleten 1963**, Ank. 1964, s. 21.

⁴³ AYDIN, AA, s. 50.

⁴⁴ bk. ERCİLASUN, KİA, s. 106; AYDIN, AA, s. 50; GEMALMAZ, EİA, c. I, s. 167.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

ağzında hece başındaki diğer ç ünsüzlerinin de ötümlüleştiğini görüyoruz⁴⁵ Güccük, çifci, çitcilik, işcilik

-t->-d- değişimi: Bu değişim Batı Türkçesinde oldukça yaygındır⁴⁶. Türkoğlu ağzında da Türkçe ve yabancı kelimelerde bu değişime sistemli ve yaygın olarak rastlıyoruz. Ayrıca hece başındaki -t- 'lerin de -d- 'ye dönüştüğünü görüyoruz: İşde, doğdura, üsdünü

-y->-z- değişimi: dèzzeñ

Kelime Sonunda Ötümlüleşme

-k>-ğ değişimi:

Türkoğlu ağzında çoğu zaman sızıcılaştan k'ların ötümlüleştiği görülür. büyüğ, gurduğ, pambığ, pıdılg, ufağ

-k>-g değişimi: değaldig, èyliğ

-ç>-c değişimi: pirinc

-t>-d değişimi: avrad, nouğ, dörd

-p>-b değişimi: -ıp/-ip, -up/-üp zarf-fiil eklerinin sonundaki -p'nin bölge ağzında, birkaç örnekte, -b'ye dönüştüğü görülür: oturub

-z>-s- değişimi: bis

Türkoğlu ağzında çözülen metinlerden elde edilen karakteristik ses değişikliklerini kısaca burada vermeye çalıştık. Metinlerin tamamı çözüldüğünde bu değişiklikler ayrıntılı ortaya konulacaktır.

Türkoğlu ağzında görülen isim ve fiil çekim ekleri de kısaca şöyledir:

İsim ve Fiil Çekimi

Hâl Ekleri:

İlgi Hâli Eki:

Hâl eklerinin temel fonksiyonu, ismi içinde bulunduğu duruma göre fiile bağlamaktır. Ancak ilgi (genitive) hâlinin böyle bir özelliği yoktur⁴⁷. İlgi hâli eki, eklendiği ismin anlamına belirtme,

⁴⁵ AYDIN, AA, s. 51.

⁴⁶ AYDIN, AA, s. 51.

⁴⁷ Ahmet BURAN, *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, TDK Yay., Ank. 1996, s. 61

sahiplik, mensubiyet, ilgi vb. anlamlar kazandırır⁴⁸. Türkoğlu ağzında ilgi hâli ekinin şu şekilleriyle karşılaşırız: -iñ/-iñ, -uñ/-üñ, -niñ/-niñ, -nuñ/-nüñ.

babamıñ, çocuklarıñ, çocūumuzuñ, eviniñ, babiyeyñ

Hece kaynaşması sonucu ilgi hâli ekinin tek ünsüze düşmüş şekilleri de vardır. ğamañ_èvi

Yükleme Hâli Eki: Yükleme hâli şu şekillerde bulunur: -ı/-i, -u/-ü. Éhdiyecini, mevlüdü, suvanımı, artı

Yönelme Hâli Eki: -a/-e, -(y)a/-(y)e şekillerinde bulunur. Gociyá, kepáa, baá, pambıa, bunnara

Bulunma Hâli Eki: Ötümsüz şekline rastlamadığımız bu ek, -da/-de şekillerinde karşımıza çıkar. Antepde, içinde, ğünümüzde, gözümde, nerèlerdele

Çıkma Hâli Eki: İsmi, kendisinden uzaklaşma ifade eden fiillerle münasebetini gösteren hâlidir⁴⁹. Bu ekin Türkoğlu ağzında ötümsüz şekli yoktur. debiyáğden, yolundan, içerden, benden

Araç Hâli Eki: Araç hâli eki çoğunlukla -nan/-nen, -man/-inen şeklinde karşımıza çıkar. “-ilen” şeklinde genişletilen ek, daha sonra -ilen>-inen>-nen veya -nan biçimini almıştır. Külüynen, eşğinen, emirinen, ğavlınen

Eşitlik Hâli Eki: Bölge ağzında eşitlik eki genellikle -ce/-ca’dır. Évelice

İyelik Ekleri: İyelik ekleri sahiplik, mülkiyet bildiren ekler olarak, getirildikleri isimlerin karşıladıkları varlıkların hangi şahsa ait olduğunu belirten eklerdir⁵⁰. Bölge ağzında iyelik çekimi şu şekilde yapılır: Arâzilârimız, ğızım, bânzim, éviñ, elíñize, evi, bişesi, elijz

Çoğul Eki: Çoğul eki genellikle -lar/-ler şeklindedir. muħdañlara, átañlarımış, çocuklara, adamñlar, bunnarıñ, bunnara, önnarı

Aitlik Eki: Bu ek -ki şeklinde karşımıza çıkar. Ancak bunun ötümlü hâli olan -gi de nadir olarak karşımıza çıkar. Évelki, şindikiler, öteki

Soru Eki: Soru eki -mı/-mi, -mu/-mü şeklindedir. ğolâ mı, baña mı, sōra mı, pis mi, ben mi

⁴⁸ Leylá KARAHAN, “Yükleme ve İlgi Hâli Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler”, 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996, TDK Yay., Ank. 1999, s.608.

⁴⁹ KALAY, AA, s. 66.

⁵⁰ GÜNŞEN, KYA, s. 110.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009

Ayrıca bölge ağzında vurguyla soru şekli de yaygındır.
sandañıyá getirim oturucũñ ğızım?

Fiil Çekimi

Şahıs Ekleri

Şahıs ekleri, fiilde belirtilen işi yapan şahsı bildiren eklerdir. Bu ekler zamir körkenli olup, zamirlerin ekleşmesiyle meydana gelmişlerdir⁵¹. Bunları üç grupta toplayabiliriz.

Birinci Tip Şahıs Ekleri:

Birinci tekil şahıs: -ım/-im, -um/-üm, -m

İkinci tekil şahıs: -sıñ/-siñ, -suñ/-süñ, -ñ

Üçüncü tekil şahıs: ø

Birinci çoğul şahıs: -ız/-iz, -uz/-üz, -z; -uh, -ük/úk; -h, -k, -ğ

İkinci çoğul şahıs: -sıñız/-siñiz, -suñuz/-süñüz; -sıız/-siiz, -sııız/-süüiz; -ñız/-ñiz, -ñuz/-ñüz

Üçüncü çoğul şahıs: -lar/-ler; -la/-le

İstek kipinin birinci tekil ve çoğul şahıslarında –ayım/-eyim, -yım/-yim, -im; -alım/-elim ekleri kullanılır.

İkinci Tip Şahıs Ekleri:

Birinci tekil şahıs: -m

İkinci tekil şahıs: -ñ

Üçüncü tekil şahıs: ø

Birinci çoğul şahıs: -k/-h

İkinci çoğul şahıs: -ñız/-ñiz, -ñuz/-ñüz

Üçüncü çoğul şahıs: -lar/-ler; -la/-le

Emir Ekleri:

Emir ekleri diğer iki grup şahıs eklerinden farklıdır. Emir ekleri aslında şekil ekleridir. Yalnız emirde her şahsın ayrı bir şekil eki olduğu için, o şekil ekleri aynı zamanda şahıs da ifade ederler⁵².

⁵¹ Ahmet BURAN, *Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni*, 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996, TDK Yay., Ank. 1999, s.209.

⁵² Muharrem ERGİN, *Türkçe Dilbilgisi*, Boğaziçi Yay., İst. 1981, s. 288.

İkinci tekil şahıs: ø

Üçüncü tekil şahıs: -sıñ/-siñ, -suñ/-süñ

İkinci çoğul şahıs: -ñ

Üçüncü çoğul şahıs: -sıñlar/-siñler, -suñlar/-sünler

Füllerin Basit Zaman Çekimleri

Bildirme Kipleri

Şimdiki Zaman: Şimdiki zaman eki, gerek ses yapısı gerek türü itibariyle Türkiye Türkçesi ağızlarında yazı dilinden çok değişik biçimler almıştır⁵³. Bu ek, Eski Türkçede ‘yürümek’ anlamına gelen ‘yorımak’ fiilinden türemiştir⁵⁴. Mahallî farklılıklar dışında Batı ve Orta Anadolu’da genellikle -r’sini kaybederek -yo, Doğu’da ise bazı değişikliklere uğrayarak -ir veya ünlü uyumu ile -ır/-ir, -ur/-ür, bazı yörelerde de -yi veya -y şeklini almıştır⁵⁵. Şimdiki zaman ekini Anadolu ve Rumeli ağızlarında dar ve geniş ünlülü şimdiki zaman olarak ikiye ayırabiliriz⁵⁶. Türkoğlu ağzı, bu gruptan çoğunlukla ikincisine giren şimdiki zaman eklerine sahiptir. Dar ünlülü şekiller çok az görülür.

Türkoğlu ağzında, şimdiki zaman ekinin şahıslara göre değişen şu şekilleri vardır: yaygın olarak -yö kullanılmakla birlikte – yö ve -ye/-ya, -yo/-yö, i şekilleri de az da olsa karşımıza çıkar. Ayrıca yazı dilinin tesiriyle bu ekin -yor şekli de kullanılmaktadır. isdemiyim, geçiniyök, bilmüyöm, düyöler, çıkarüyöler, sölediyöñ., yapıyölar, ariyü, gedemiyök, ediyög, çäri, veriyöñ, çıkmidi, isdemiyim, bitü, düyüler, isdiler

Geniş Zaman: Bölge ağzında geniş zaman eki çoğunlukla -ur/-ür, -u/-ü, -ır/-ir ve -ar/-er kullanılır.

bişir, gèderim, keserik, goruk, dèller, dókerdik, oľüdu, atıverriük, bindirillerdi, çıkarıllardı, sormazlardı, oturük

Belirli Geçmiş Zaman: Türkoğlu ağzında belirli geçmiş zaman çekimi sadece ötümlü şekliyle karşımıza çıkar. Ayrıca birinci

⁵³ Zeynep KORKMAZ, “Ağızların Tarihî Devirlerle Bağlantısı Üzerine”, **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni**, TDK Yay., Ank. 1999, s. 64.

⁵⁴ Bernt BRENDEMOEN, “Trabzon Ağızlarındaki Zaman Kipleri Üzerine Bir Not”, **Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi**, C. II, İst. 1987, s. 33.

⁵⁵ Bernt BRENDEMOEN, *age.*, s. 33.

⁵⁶ Leylâ KARAHAN, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK Yay., Ank. 1996, Harita 21.

çoğul şahıs çekimindeki yuvarlaklaşmalar nedeniyle yazı dilinden ayrılır. gëtdik, gëtdi, geldiñ, ëtdiler, ëvermedi, diñeltdiler, çekdirdi, òsandëdim, tergeddi, hesap_ëtmedi, öldüler, oldu

Belirsiz Geçmiş Zaman: -mış/-miş, -muş/-müş şekilleri karşımıza çıkar. Doğu Karadeniz ağızlarının aksine Türkoğlu ağızında belirsiz geçmiş zaman yaygın bir kullanım alanına sahiptir.⁵⁷ çekmişsim, oturularımışımış, gelmişsim, bişiyemişsim, vërmış, olmuş, gömuşlar

Gelecek Zaman: Bölge ağızında gelecek zaman eki -ıca/-ici ve -acağ(ğ,h)/-ecek(g,h) şeklindedir. këseceksiñ, yazıcıñ, nëdiciler, këseceksiñ, atıcıñ, dıñılıcım, bañıcıñ, bulácag, ödiyecämıssık

İsteme Kipleri:

Emir Kipi: görsüñ, annadıversene, getirüñ, vërmesüñ, gëy, ossuñ

Dilek-Şart Kipi: Türkoğlu ağızında dilek-şart çekimi yazı dilindeki gibidir. Ancak ikinci şahıslarda geniz n'si devam eder. gëtsiyedim, görseñ, vërmesse, çağrsa

İstek Kipi: Çözülen metinlerden tespit edebildiğimiz kadarıyla Türkoğlu ağızında istek kipinin sadece birinci şahıslarda çekimi vardır. Diğer şahıs çekimleri istek yerine emir ve şartla ifade edilir. ne bilim, gonusağ

Gereklilik Kipi: Çözülen metinlerde emir kipi tespit edilememiştir.

Cevher Fiili: Cevher fiili bütün isim veya isim soylu kelimelere eklenerek onları yüklem yapar. Bu fiile, isimleri fiilleştirdiği için *isim fiili* adı da verilir⁵⁸. bañzerimiş, maraşlımiş, oraľusuñ, boşumuş, yolçúsuyúk, gëriyedi, şeyüdü, varıdı, gázaydı

SONUÇ

1. Türkoğlu ağızında kapalı e sesi sistemli olarak ve ilk hecelerde kullanılmaktadır. e>i değişmesi yaygın olmayıp bunun yerine kapalı e kullanılmaktadır.

2. r ve l akıcı ünsüzleri önünde düzenli olarak dar ünlü türemesi vardır.

⁵⁷ Bernt BRENDAMOEN, "Doğu Karadeniz Ağızlarındaki -miş'li Geçmiş Zaman Üzerine Bir Not", 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996, TDK Yay., Ank. 1999, s. 200.

⁵⁸ Gülzura CUMAKUNOVA, "Kırgız Dilinde i- Fiilinin Gelişmesi", 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996, TDK Yay., Ank. 1999, s. 235.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

3. g/ğ ünsüzleri, iki ünlü arasında eriyerek ikiz ünlülerin oluşmasına veya ikincil uzun ünlülerin oluşmasına sebep olur.
4. k-, k>ğ-, g ve t>d değişmesi oldukça fazla görülür.
5. ğ, k ve ñ ünsüzleri çevrelerindeki ünlülerin boğumlanma noktaları geriye çekerek yarı art damak ünlülerinin oluşmasına sebep olurlar.
6. İlk hece dışındaki dudak ünsüzlerinin etkisiyle meydana gelen ünlü yuvarlaklaşmaları bu ağızda yoktur ve düz şekillerini korurlar.
7. İki ünlü arasında ve hece sonunda art damak ünlüsü k, h veya ğ sesine dönüşmektedir. Türkoğlu yöresinin bazı yerlerinde bu ses sızıcılaşarak h sesine dönüşürken, bazı köylerde ötümlüleşerek ğ sesine dönüşür.
8. r sesinin düşmesi sistemli değildir ve kısmi örneklerde karşımıza çıkar.
9. Yöre ağzında o zamiri darlaşma eğiliminde o-u arası bir ses kullanılmakta olup, bazen u sesi kullanılmaktadır.
10. -ınca/-ince ekinde ünlü benzeşmesiyle son ses ünlüsünde daralma meydana gelir ve -ıncı/-inci şekli kullanılır.
11. Türkoğlu ağzında öyle, böyle kelimeleri çoklukla aynı şekilde kullanılmakla beraber, bazı örneklerde öle, bölle şekilleri de kullanılmaktadır.
12. Şimdiki zaman eki incelenerek -yö, ö sesinin darlaşması sonucu -yö ve -yü şekilleri yoğun olarak kullanılmaktadır. Çok az örnekte ekin düz şekli olan -ye ve -i şekillerine de rastlanır.
13. Yöre ağzında -ıcı/-ici gelecek zaman eki ve -ık/-ik geçmiş zaman eki kullanılmaktadır.
14. ş>s ses değişmesi yöre ağzını karakterize eden değişimlerdendir.
15. Yöre ağzında soru yaygın olarak vurguyla yapılmaktadır.
16. Türkoğlu ve yöresi ağzı Kahramanmaraş merkez ağzından özellikle şimdiki zaman ekinin kullanım şekilleriyle ayrılmakta ve ayrı ağzı grubu olarak karşımıza çıkmaktadır.
17. Türkoğlu ilçesine ait bütün kayıtlar çözüldüğünde çok daha ayrıntılı tespitlere ulaşılabilecek ve yöre ağzı tam anlamıyla ortaya çıkacaktır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

ÖRNEK METİNLER

1

YERİ: Kahramanmaraş\ Türkoğlu\ Çakıroğlu Köyü
ANLATAN: Döne KATMA
YAŞI: 80
KONU: Genel

- biz dā gızım_ışde topa! topa! geçiniyók, gótür gótür ordahı gı!a. sen de hoş geldiñ _ı?

- hoş bulduk nene.

- éyi misiñ nasısıñ? Allah _éyliğ vërsiñ. köyüñ nesini yazıcıñ da diyécim gızım? há há saóluñ gızım_amma ben bişe bilmüyöm ki. soy _adım döne gatma. va!la ne bilim épı várım herál yëtmiş seksen yaşında vırım. hëye vırım. öle dëller _ışde saar bânzim gâriyedi yiğit lâabînen añılır yá öyle düyöler. he. köyüñ _adına mîrat çahırölu dëller. bilmüyöm gızım_ışdē èveli bu kóy yánı şeyüdü, tēz diyek de ayağdā_ışde şeyînen yaşaSıñ. davırınan garişik oturu!larımıñmış bu kóy_èveli. onu dā işdē hârp mı olüyü noluyüsâ unnarı gö!ü ler bunnarı da alıyö beş_on ev dalıyö. hē. ben ge!eli èlli sene oldu gızım. he èlli yıl oldu. hı. âmân bir kirim diyek bizim gördü _múz gara günü kim görsüñ gızım biz seFilidik èveli. çöcu!du işdē bën görseñ ben göca bir_ıhdiyâr _adama vardım. babam vërmış èveli görgü bilgi yóudu yá yëtmiş seksen yaşında varıdı göca. ben on dörd_on beş yaşında gelmişsim. heralde om bēş on yēdi öle bişiyemişsim. işde nē bilim ben, gara gün çok górdük. İh ben geldik kerı iki sene sōra mı nē işde oy _ atal!larımıñ mıhdarrıg_oyu. kocanıñ _üsdüñe dëvir _ëtdiler mıkdarrı zorunan. ná gadar da dëdise benim hanımım genç, şaha!, yok dëdiler_ó bilgili görgülü gızı dediler. saar babam da bânzerimiş ekmek sâbıdi babam hımar!ıdan maraşlı maraşlı!lu irbâam dëller babama. hē benim babamıñ anamıñ aslı

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

maraşlımış. pir_ahmedoğullardanımış. dedem babama nennem. işde önnarı geçinmiş saña_ömür yedi dene mıkdarrık yaptı göca burada işde ne bilim gızım. sandalye getir gızım.

- anáne başğa yóh.
- içerden getiriñ_ele göp göp göp göp gel.
- hoş geldiñ. selāmún_áleyküm. nēdisiz?
- há.
- benden bişe bilmiyöm. o günneriñi esgi günneriñi ānat baña düyü.
- yāv bi annadiversene he.
- gēlmişden geçmişden düyü işde.
- hēye. gızım bizim esgi günnerimiz seFillidi. gara günü çok górdük, bizim górdü_müz günü Allağ kimselere vermesiñ gızım. ne bilim ben_işde. gara gün çok gó. şindik bunnár benden daha aqıllı ben bişe bilmüyöm. bu benim_ölüm şo da ölüm sayılır. goñşum.
- çocuklara geÇ de. içeri alñ çocukları.
- cáanna sālık bağ benim_anam ga..
- há
- hē.
- çocüm benim yedi ölüm_öldü. biri öldü. yēñi yēñi öldü há şurda evi vár şu çinkó evi. yēTi sēkiz táne ölu varıdı hēç_évermedi, biz_éverdik_işde yazın birini. geçindi saña_ömür. altı da gızım_öldü. üçü öldü üçü gağdı. işde hiken çocūkan öldüler. éveli bişe yóudu yá gızamık çiharüyöler çiçek çiharüyöler. bahılmüyö

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

ölüyö. seFillidi éveli ğızım. háye. şındı çocuklarıñ başı ārı saba doğdura ulaşı

- Allah_imkán verdi.

- heye. sālīg_ocāı yoğ ğızım.

- sālīg_ocāı yok.

- sālīg_ocāı yok.

- sālīg_ocāmız yok. oğulumuz da var şorda ızcık bir mērede. şöyle burda hē.

- sālīg_ocāından perişanık. sālīg_ocāı.

- sālīg_ocāmız yok ğızım. cāmımız da yōdu ğene sađsuñ vatandaş_işde şoriye yeñi bir cāmı diñeltdiler. há cāmimiz_ođdu. mezārřimiz da şu yázıda mēdet der ğızım yāni mezārřimiz ğariban bağımsız ğarip. mıkdar nētsiñki güllüm. inán ki bilmiyöm ben. işde mēzerlikremiz hep ğarip. sursuz. hēe işde köy

- tēlimizi çekmiye düyöduğ_ābi suru vār hē.

- há he suru yōđ bişesi yok süyü yōğ_āñ dōrusu. cēnezē ğılacak yeri yōđ cēneze yüyecek yeri yōđ mezerrıķde işde seFil, bura ğarip köy. evlerde var.

- evlerde de var.

- evlere var.

- devlet de çekdirdi, o yoğ.

- çok şükür.

- hē nisbeten esgikimi nisbeten ével ğızım ével haşe senden ğoca doñ ğazanı oğurdu, onu gōtürürdüđ de ta bu derelere gēderdik çamaşır yumiye şimdi onna kağdı herkiş_evine uFaķ teFek

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

gétirip işde yüyö. çámaşır yuqámiye gèderdik. Tabi toplanırdık bir_iki gişi olup. deterjen bi yèrde yòudu gızım. mēşe odunu yaqardık onuñ külüynen su ğurardıq onu duruıtdurdup çámaşıra dókerdik. ızıcıq bir sabın alırdık şuncāız onu daa çocūumuzuñ bezine de artırağ derdik. öle öle yurduğ_ışde işde. èvel gōñüllerdi gızım. sen beni sōlediyōñ. şimdi Rabbiyá şükūr. genē_o_adar dáaı.

- Gēçim gızım çitcilik yapıyöler_ışde uFak teFek kiminiñ_on dönüm kiminiñ yirmi dönüm bir tarrası var_ışde uFak teFek çocuum_ir...

- çilekden domatisden işcilik var.

- há tomatoscuıuk yapıyölar.

- çilek var domates var.

- hēç çilek var tomatis var. hē.

- elma da oluyó.

- gızım nēy_olucu kóyde ki bađđal nē niye gızım.

başđa

- bađđal yok da çarşıdan_alııllar yiyenim.

- çarşıdan_ışde gèdenner cūmādan cūmāyá èviniñ_èhdiyecini alır Türkölu'dan neyden.

- Türgölu'na gèdiyük.

- uFak teFeg_alııllar. paıcada ne_o işde zepze dikerik tor tomatos niye baccadan.

- bāzi şeylerden faydalaniyölar baıceden bādan.

- hē bağ dékerik.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

2

YERİ: Kahramanmaraş\ Türkoğlu\ Dedeler**ANLATAN: Sultan KAMALAK****YAŞI: 85****KONU: Karışık**

- mō, manda manda. bunnan vurduğ_ adamlar_ éyĩmiş gene bi_ şe dēmediler. ödedik. nēy ğazāydi canım.

- benim_ eve bir dāfe gelmişler. orhan gelmiş. ahmed de benim bunuñ bōyúđ_ ōlu var seniñ gimĩ o tarafa da çıkmĩdi. odiye açmış.

- terlik ğey yiēnim.

- odiye baķmış. odiye baķmış. ğar da temizimiş dēmiş ahmede, o da varsıñ hani baā para? seniñ halıñ vaħdıñ_ éyi dēdim. nērem_ éyi ułan benim dēdim. iēeride iki ğat yatānan bir sandıum var dēdim. niyem var benim diyi ułan dēdim. dūşündü dūşündü tertemiz_ éviñ dēdi. ułan, ułan_ ōlum dēdim ğarıdık diye pis mi oıak dēdim. aman bu ıafdan da ōsandēdim. buyá da gelmişler_ éve baķmışlar, ūura, bu varımış. sultān ğamaıāñ_ évi bu mu, bu, buña kōmür dēmiş dāat yardım dēmiş dāat buña dēmiş. ğalıyodum. yapar herkeş ğendine ğöre yapar saar ben dúunnerde nēre mevlidde yēmek yapardım_ ēvelice. ūu tayyip yík. tayyip yíkılmasıñ da bunnár da vērmesse vērmesiñ baā.

- sōduđ ye vaar.

- ziyade ossuñ eliñize sālık.

- afiye_ ossuñ. Terlig ğey

- mevlüdü, mevlüd_ oħutdum ğeēen. bir nohut yemā ğeline dēdim bunuñ ğuccüne, oña buña dēdim geliñ yapıñ benim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 4/8 Fall 2009

diñelir hałım yoğ_anam hałım, yoğ dèdim gelmediler. geç geldiler. ötej geline_dèdim gavır baım şu ete bir su go bişsiñ. bişirdi, süyünü süz. yā goy, gavır şunu. suvanını gavır. saļçasını goy gavır, erkekler diyō garı yemañ datlı oļıdu kim yaptı Alļāñ severseñ, ben dèdim gavurdum. yemēk de çoudu elijz_artı yèdiler afiyet_ossuñ. sen de mi oraļusuñ_ōlum?

- ben Türkōlundiyem dezze.

- Türkōlu'ndan mı?

- ha.

- ben mi? seksen dört. varım yā. amanıñ. gurbanım yā. çoh hırpaıandım çoh, bunnarıñ babası güccüdü ölüncü biri gücāmdiyedi bi buçuğ yasında. bu sene goca öldü gel sene ev yandı. hırpaıandım. gelir yok. bi_yerden bir gelir yok. gene de işde çom durdum, çocukları besledim_èverdim_işde. herkeş yuvasını buldu gızım_amma harşlıñ var mı yoğ mu niyeñ var nēñ yoğ diyen yoğ. boşumuş boş. bir gociyā varsam da haca gètsiyedim_undan_èyidi.

- dün varsañ bōon_iki_ün oļu. şōrdā adamıñ biri vardı, avrad_arıyū, gètdi mi?

- gıs şindiden sōna kim nēdici beni? canını kalkanı. cāal cāal.

- vaļļā alır_alır.

- gız_arpıye gatsañ_at yemez kepāa gatsañ_it yemez gız beni nēdiciler ga_alān? yerimden kaħamiyōm ben dē, namazı zor gııdım. sułtan gamaıaķ. he gama.. adım sułtan dā bizim goca şindikden dēyi başga dēyi çār..orçan gızı orçan gızı diye çāri ben de_ov dūyōm. şindi baā şordan biri sułtan diye çarsa ov dēmiyōm. orçannī dēdiler mi ov dūyom, anam huy, çekmişim_ō. he.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

dedeler köyü. atmiş sene oldu ben geleli. ne işde. nasıl geçdi, şo dādan sırtıma odun getirdik yakdik. capiyā gētdik, pambıa gētdik, çeltāa gētdik. günümüz gēşdi gētdi ömür gētdi, gene de baā gören dūyö sen tē seksen bēş yaşında yoksun, bēşe girdik seksen bēş. halımız bu_adar. hı, ēyi dēlim_ēyi. bende şeker var bir, tañsiyon var_iki, bu sızı var şeker dizlerime vurıyö senden yırak yāvrim_Allaḥ. aman ben çoğ_ömür isdemiyim. ömür isdemiyüm imanla oļsuñ bitsiñ. e bir yēdim mi çardā oturdum yerde altıma iskembe alıyöm siliyöm. hamur yuıramıyüm. oturub_ēkmeğ_ēdemiyüm. işde yēmāmi bişirım bunnara muḥdac_oļmüyüm. işde köyde mevlüd_oḥuduļlar ğarı gel yemāmızı bişir. gēderim. fasūlye suļusūmuş, mantımiş, noıt suļusūmuş patata suļusūmuş pilávımış_işde. hē. mantıyi ēkmeğ_açarıķ şōlē_et ğoruķ keserik, tuvalarıķ, bişirrik. nohutunan bişirrik, eşgi sıḥarıķ. ēkmeğ_aç_önce. hamırı yuıur, ekmek yumağ gibi al aç. on da şōle şōle ufağ şōle şōle dit. şōle şeye ğoy, eti aha şuriye de ğavişdir, ör ucunu. kēseceksiñ. ēkmāñ_arasına ğoyduķdan sōna ekmāa şōle ğatdik mi onu şōle sıḥañ sıḥañ, şōle şōle şōle keseñ şōle dideñ_ēdeñ_atañ, ēdeñ_ēdeñ_atañ. ğūzel_oļur mantı. yōurtlu oļursa aS pirinc_atıcıñ tōğa gimi yanı ayrannan bulıyeciñ on da içine atıcıñ. áar_eşğinen bişiriciseñ noıud_atıcıñ eşgi sıḥıcıñ suvan dōriyeciñ biber de atıcıñ_işde.hı. yaparım. çī köfdēye eti ğorüm öfelerim_öfelerim_öfelerim, öle az dutar gimi oldu müdü yeşillini ğorüm. sıḥarım_oḥ, yuḥa ekmāanan dürüm_ēderik. ben severim çī köfdiyi. ğalmadı, şekere düşdükdēn kēri dōķöldü. hē, aha, aha saçım ğıs. aardı ğalan saçım.

- gel gel misāfir var gel.

- sen māmir misiñ şindi? yardım_ētmediler, bunda vērmediler ğızım. bu sene ne bilim vērmediler. ná zamanıdı,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

bıldır_oruşdan_evel mīdi, oruşda mīdi elli káat vėrdiler. bĩ_yıl gene vėriller, bunda vėrmediler. bunda vėrmediler vardım, antepe gėtdim antepde de hasta_oğdum yeşil ğartım, dağmadılar_orde şekeri gene ołmediler sālığ_oçaında. burá geldim, Türkölu'na geldim direk. yeşil ğartımı yapırdım. řeē vardım fona vardım, orhan dėdim baę yardım yoę mu dėdim yardım dādıyómüssüz ben_antepdiyedim dėdim. antepde nārıyoduñ didi. nārıyodum, ğoca arıyódum dėdim. ğüdüşdüler, o adam bağdı babiyeñ_adı ney dėdi, mısdafa dėdim. bağdı, yoę dėdi. halım yoę dėdim baę. ğaymađamıñ yanına varrım ha dėdim, varma dėdi ğaymađamıñ yanına dėdi, ğurbanan dėdi ėvelce dėdi yardım dāđdıcık o zaman gel dėdi. ben de yiyecek yaz dėdim, obiye yiyecek yazıyöñ dėdim, baña da yaz dėdim. yazmadılar ha. orhan noğdu dėdim? orhan ğulağ arhasına atdı hiē. ben de ğaymađamıñ yanına dıhılıcım bağdım, halım yok. geldim gitdim.

3**YERİ: Kahramanmaraş/ Türkoğlu/ Doluca Köyü****ANLATAN: Hürü KUZU****YAŞI: 85****KONU: Karışık**

- hoş geldiñ yávrım. buña řúķür. çocuklara şerediyöm. dışlım gelmiyöķ burda bitı bura dıhılıyüm. orda da bitı çöķlarıñ yanına varıyöm, oynayan çocuklara nē şerediyöm. hē bu. benim mi? hürü.

- kuzu.

- kuzu.

- doluca köyü.

- bu da hürü. há. néye bađıcıñ? hā. ben_eşgiden beri öle bi şeyden hoşlanmam. ėárilikden. yáni eliñ lafindan mufundan

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

sévmem ben. bir ğuļa kótülük isdemem ben. hı.hı. babam dā hociyédi,
 éyīdik. anam da anam da gétđi, babam da gétđi. önnarı çokđan_öldü.
 hē. çokđan_öldüler. benim ğocam da meFaāt_étđi. dörd_ay_ō bitđi.
 hē. mefaāt_étđi, o da mefaāt_étđi öteki ğún. Aļļa_émretđi vātıhın
 Şimdi yıhıldı omasu omasında_émeliyet varđı. oñ_işde vāde yetđi
 diyólar. émeliyetden çok çekse gene ölmezdi diyóler onuñ vāde
 temám_olmuş düyüler. yá bu da ğóŐdü. dörd_ay_olđu, o da gétđi.
 ğayıļıŐı. he alıyámız_o yoļuñ yoļcúsuyúķ. heye. hı? biz mi? éveli
 Şurda oturuyoduķ biz. yóharda. ordan da yúklúķlıye ğeliŐin burdan
 yóharı_içe gellerđi. huzur_amazlıķ zor Şimdi orıye tergedđi burıye
 dutđu burdan dēđi harmanda yúķ niye ğalıŐın suyu yoļıyáñ_āzından
 içeri atıverriķ dedi. orıye terg_éđi bura dutđu. burıye de terg_éđi
 zeten nime bulđu. aláyemiz_ora bulácāğ. ben de o yoļuñ
 yoļcusúyüm_Aļļa hayırlıŐını versiñ. ben mi, benim yáŐım yetmiŐi
 sekseni geŐđi. geŐđi. émmiñ mi? her_iş yapardı. usdalıķ da éderđi,
 dúķğan da çalıŐdırırdı, taļļa da ékerđi. her bi_Şe yapardı. hē dúķ,
 dúķğa, he dúķğanı var Türkōlu'nda dúķğanda da otururđu. éyi. yoğ.

- kendi ğēđi ğızı, bi_Şey yapıyü.
- hı. ben on doķuz yáŐındıyem.
- bunnar ğediciler Şindi bayramdan sōra, māŐıde. niŐanılı
 niŐanılı.
- yōğ niŐanlıyım ben de.
- aha hayŐıl ğelı
- nerden ğeliyósunuz?
- esğisi deāŐđi. esği durumlar deāŐđi. he deāŐđi. yā Şu_ç
 Şu_çocukcuļar çocuklara Őōle dēđi mıği fırat duruļlardı Şindi āa çoluķ
 çocuk ğarıŐđı.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 4/8 Fall 2009*

-
- nëyineñ getirdilerdi sizi?
 - benim mi? buña şúķúr, benim gimi.
 - hā. sēmennej düünnej nasııdı düyö. nasıl_evl, geldiñ düyö. gölā mı bindiñ düyö. onnarını annat.
 - hā dúúnü dúún ğurduġar.
 - ney çaldıġar de. biraz zor duyū.
 - dúún ğurduġar. Şindi taķsiye bindiriyöġar. evel_o yōudu, Őurđan çıġarıġıġardı, gölā bindirillerdi. gölā ēveli. uġan ney gelin çıķmıŐ baķ dellerdı, e Şindi Şurda ġetmeden taksıyā bindiriyöler. esgi durum deāŐdı. evel Şo asbabınan bindiriyülerdi. Şindi bir ġöca ġırmızı çıķdı Őöġe ġeyiyöŕ, Őórdan beriyi çaliyö oynadıķca. ġıġırmızı. ben_ısdediler de vardım, ġönümünen, ben ġönümünen vardım. hē. yav aġanıñ da ġöñu varıdı benim de varmıye ġöñum varıdı. geldiler_ısdediler. tamam dedı babam_ıramadlıķ. e yapıdıķ. nıŐan daķdıġar Şo.. ondan sōra da getirekene dúún ġurduġar. davıġnan düdünen_ēndirdiler. baña mı? oldu oldu yaŐ var. ne bilim yaŐını mı ne hesab_ētmedi. dúún_iki_ún çalar. hē. aha baķ Şurda dúún varıdı, apdaġ cuma ġünü geldi, cumōrtesi çaldı. bōön bazar da siz gelmeden ēndirdiler. ha Őurđan da bindirdiler, aġ Őurıye ġoñŐumuza orıye ēndirdiler. bēyāzı ārıtmañ bēyrāzı. ne yapıyōm_işde aham bunnar bunnarıñ yanında oturıyōm, orda oturıyōm ġün gelip ġeçiyö Őúķúr. hi? e gelen ġeden o da geliyö iŐini ġör ġediyü ġöyüķ ġediyür, icıķ bu zaman geliyö hēylesiñ diyöler, ēpiyeyim diyōm savunup ...vēriyöler. evine. nere? nere ġötürüyür? benim mi? biri burda biri de Şurda yokġaġıġar. geliller hēlesin dēyi yokġaġıġar. gene geri ġedeġler. hi? gelinner_aġ bunuñ_anası var yánımda, ikisi de ayrı. biri maraşda, ġocası öretmennig_ediyyöŕ, öġumuñ. e ordā duramıyüm durasım gelmiyö. aman_orda burdā orda kim yok kimse yok burda ġene
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

gelene de geden_āşig_olmüyür. há canım sıkılmıyür. e ora vardıg_oturduğ_maraşın_ichinde körleri dāne, seni yoklıyen yok, yoła gedeni dāne, arabaları dāne otur. orda ırahat_edemiyöm. her bi_şe dutardıg_. aā biri de şorda há ölümüñ biri de şorda

- çeltāa diye gedemiyok mu diyi...

- çeltāa da gederdik, pambıa da gederdik, ekın de biçerdik, gem de sürerdik. her bi_şe yabardık. he. aha şindi aā şindi beni orānan bir_ekin biçerdim. çoı erkāñ biçdiğini elime almazdım. çeltāa da gētdim. çeltiğ erkekler biçer, avratlar şelāani çeker. he toplallar_ala gucaqlalllar_életiller. burarda çerçevü şey_olu mu? yog. ta yazuda olur bazar şeyde bazı yazuda. esgiden ne ekilmezdi buralara. çalışmiye gediyoer. alıye çalışmiye gediyoer. usdalıg_eden usdalıg_ediyöer, aā şu duvarı suwamiye geldi diyöer. çalışmiye gediyoer. aā şu buyda heç olsa bir sene dāda erkekler, yazuda çalışmada, çalışıllar, para gazanıllar geliller. şindi goleye çıkdı, oba aylıg_alıyo aylıg. évelki us.. évelki garıllar niye sefilidi oba şindi çocuğ_aylı alıyoer, öle aylıg_alıyoer, talıa parası alıyoer. aylık mı?

4

YERİ: Kahramanmaraş\ Türkoğlu\ Kızılenuş

ANLATAN: Fatma GÜNEŞ

YAŞI: 68

KONU: Karışık

- ben ne bilim. bi_şeye gafam çatmaz. fatma güneş.
- bura gızıleniş
- gızılsöüt gızıleniş düyoer.
- hē. atmış beş atmış atmış yēdi atmış sekiz var. hē. biz yohardan göşduk geldik gızım bize göçeli yirmi sene oldu. ben buranıñ temelini bilmem. geldik geleli de işde irezillik çalış şunu şöle et yogluğ_olur bitmeS. e şu halında çalışmiyā şeydeñ. ē yogluumuz

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

bitmez. hē, maļımız varıdı maļ çevirirdig, maļınan_ūraşırdıg, onnan geçim sālardıg. satarıķ sūdünü satarıķ. gēndinden satarıķ. işde onnan geçim sālardıg kıyümüzde bura da geldik geleli bir_ināmız_olu. on da baħar haļım yok diyı on da arddık bı yıl_işde durumlarımız_ıçı pēg_ıye diyál gızım. hayıllısı Aļlah bundan_aşşā düşürmesiñ. hē. isdediler nasıl_isdiler işde Aļlah'ın emiriñi adıp añıp gidiyoĸar. ben ne yapım ki işde verdiler gētdim. hē. Aļlah'ın emirini añalĸar, ikı_adam gelir Aļlah'ın_emirini añalĸar Aļĸān emirinen peygamberiñ ĸavlınen ben gızıña oļuma düünçüyüm memmed_eħmed niyese.

- çıħar mı ulā diye eşşāħalnen_indirım mi ulā?

- öle isdediler babam da verdi. biz babamızıñ vėrdiĸ yere varırdıg_önce. ĩ şindikiler isdediĸ yere varıyü beñmiyü ne bilim nemni ediyö işde beñmiyöler gızım. sormazlardı bize. bizim günümüzde sormazlardı. hı? görmeden vėrdiler. eve gelişin gördüm gēlin gētirişin. hē göturdüler_ēletdiler_işde orda gördüm. hē. üç. hē. ne_yapılır? düün yapılır_işde nasıl yapılr birıncü ĸün toplanulĸar suĸu yapalĸar pilāv bişiriller bir_ikinci ĸün köfde yapalĸar köy_arasında. e ĸı çıħacā ĸünde satı oba gelir öĸennı ölen yēmāna gene suĸu pilāv yapalĸar cacıĸ Siye yapalĸar alıĸar gēdeller. hē. hē ne yapıcıĸar ki? ēveli bizim günümüzde oyun yōdu gızım. şinci oba ne bilim çalıyü da oynuyü da ben_oyunü düünü bilmem. çalıyü da oynuyü da gızlar_oynuyü. gelinner_oynuyü. erkekler_oynuyü ne bilim_aliye oyuna çıķdı. bizim ĸünümüzde yōdu. yoĸ. bizim ĸünümüzde yōdu gızım. sōra çıķdı. ēveli ĸü.o ĸüleş siñsiñi varıdı.önceden. ortıye bir_ataş ĸayaĸar şo şordan, şo şordan_işde bñle oynalĸar. siñsiñi oynalĸar. ataşın_üsTünden öte oplalĸar beri oplalĸardı oynalĸar ĸüleşillerdi. o öyle işde vāıt geçiriyö tāmaşa. Hē, yōdu, ēnce yōdu gızım. hē öle ēlence yapalĸar yānı. bizim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

günümüzde öyliyedí. yōk. ělbise işde basma ałaca ġarácá niyese aılıllar_onu ġeyerdik. gelin çíhalı ġaç ġún_oldu ġızım ki. bizim ġünnerimizde yōudu. ne bilim nasıl_olduunu evel_işde ġuTnu muTnu děllerdi unuTdum ġetdim. biliyōm mü ki? onnardan_aılıllardı. hě. aha burdıyem řu evlerdiyem. hě. bu da emmimiziñ_ōlunuñ_avradı, ben de bunuñ yanına geliyōm. işde bu da böyle, eviñ ġızı sayılır. ġózlerimi otuz beř yařındıyeķen ġózüm ġapandı. başım_ārıdı çoġ_ārıdı. otuz ġırķ seniye bułdu ġózümü amalıyát_ětdireli, bunda ġózlük věrdi doķdur buña da aılışdım ġeri çíharamadım. hě, ġörmüyōm. çíhārdım mı ısıcaġ çōhuġ gimi ġöriyōm basdıım yeri ġörmüyüm. hı. bunnan_aılışdım_işde bunnan ġöriyōm. aha ġene, bu ġözümde řu ġörmez birini ġörür. ġasdaıım dizlerim de ārır. başım_ārır ġene, nerem ārıcı dizlerim_ārır. iki sene oldu dizlerimden toķdura ġědiyōm geliyōm bir faydasını ġörmedim, ġemig_erimesi vār dıyō.

- bir çay_ıkram_ěder miyik?

- hı. ě işde böyle ġızım. řura ācile ġědiyōm. iki ġün özel doķdura ġetdiġ_inne verdi melem veriyō hiç faydasını ġörmedim. hě. ōle dıyōle.. yoġ dědi işde. bu ġemig_erimesi dědi. birine ōzāla ġětdik_iki kelle. kirāçlama sızı dědi. ācile vardiġ filim çěkdirdik. ġemig_erimesi dědi. ġücümüz yětig_ōzāla da hūsusu gedemġ ġızım yaıan mı ġonuřaġ? paramız buıunmū ki, iki üç sene oldu aTmıř beř_aylıı aılıyük ġeri anca bāzımıziñ çayımıza řekerimize anca onu idāre ediyōġ_ondan da. yoġ děmek. bura satı belediye maılı ġızım de ōle bis řeyde oturuķ. dapısı yok řeyi_yok. evler bizim, biz yapıdıġ_amma ġōřdük ġeldik yapıdıġ, dapısı yoġ řeyi yoġ hazıne maılı işde. daā bunuñ_işde hazıne çěkecek de oña para ōdiyecāmissıķ, ne bilim. řōyle belediyeniñ věrdiġ az biy_yěr var řōrda bāçada. bāçamız vār onuñ süyü řeyiñ_ıçı de vār. heā ġocaniñ da ěkip biçer haılı ġaımadı bi_yıl hěç_ěkmědi. arpa buyda bāzımıza yiyecāķ ġadar_işde. yōġ. satacaġ_olmüyü bāzımıza yetmiyō ki çor çocuġ bir_ōlan var o da ayrı. onuñ da biřiye bi dutarı yoġ. iş buıursa çalıřı buımassa avarā. bir sıķortası bir řiye niye dıhılmadı. yoġ beřden çıķdı anca köydiyeķen. oıula věrmedi ġoca bir_ōlan dědi neriye věrim dědi ěveli körüdüķ

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

köyde ğızım bişe bilmezdik. vèrmedi oĥūla bir çocu nère vèrīm èlimiñ_aıtında dedi, aha ğendi de dutar ĥalı ğalmadı. çocu da èverdík. üş dört baş horanta oldu. bir dutarı da yođ. bir ğeliri de yođ_işde irezilline bađ. iş bulursa çalışı, bulmassa yođ. hē öyle ğeçim.

5

YERİ: Kahramanmaraş\ Türkoğlu\ Hopurlu Köyü

ANLATAN: Eşe ARIK

YAŞI: 65

KONU: Karışık

- aleyküm selām ğurban_olam.
- İyik ğızım daĥa demeli.
- sandalıyá getirīm oturucūñ ğızım?
- ne dī?
- bu köyūñ ğelenek ğoreneklerinī düyö
- yáşlı ğörū
- hâ
- onnarı dī.
- hâ hâ.
- èyi sor ğızım buyur ğurban_össuñ dèzzeñ. hē. ĥâ. eşá_arığ ğızım. hı ı. há. há há hē işde ğızım ğurban_olam há. sapıñ sámanın hâ. èşe işde adımız_èşe ğalmış ğızım. hē èbemiziñ dèdemiziñ şeylerimiş adları. yavrum saar altmış yaşıyók saar ğayrı ğızım. hē ğızım he hē. hē. yoğ ğızım bilmem ben. yoğ ğadañi_alıım
- ğarıları miriıları soyū, nasıl ğuruıdu nasıl_ ètdi nasıl ğuruıdu biraıları yanı?

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-
- bilmiyöm_oraıları yáanı, ben de bilmiyöm çocuım.
hopurlu düyöler biz geldíg_ulaşdıg hopurlu galdıdi gırbán_olám.
 - bilmik
 - köyüñ_ismini hopurlu göyuklar
 - alnını burnunu gálan. hē köyleriñ_üsdünü hopurlu
gomuşlar. şin de millet çoqıldı gızım gırbán_olám işde herkeş her biri
bi_yere gēdiyö_aha maşallağ.
 - yok, köyüñ_ismini göyuklar hopurlu dñn.
 - hē köyüñ_ismini go..
 - bilmiyög_ışde gızım biz de bilmiyög ne al...
 - şindik köy köy göyüyöler ya horlu hopurlu bêlde
diyē..
 - bilmiyög_ışde onu bilmiyúg gısgam onu.
 - bilmiyúğ gırbán_olám
 - dōdum doqalı bu kıydiyém çocuım.
 - he. he he. hı ı. perişannıñnan gēşdi gızım. o zaman
şindi gēne şükür_Allah'a her şey bol, ezelden yōudu çocuım. çok
şúkür_Allah'a şúkür gızım.
 - hesgiden perişannarımışmış_ışde. yúksel. hı. hı
canım. hı. sán düñner nasıl yapıyösüz dñ?
 - düñnerimizi gızım_ışde Allah'ın_emrinen
bitirüyöler_ışdá çocuım. ondan kerı de davı! dutüyö davı! dutan davı!
dutmıyan dá satı bir düñn gürüyö ilāhinen niyenen_eletiyö gızım
gelinini başım bālıyó işde.esgiden o da yōudu, baş bālama tıt şey
gēydirme.
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-
- esgiden taça āşığı çaba olurdu
 - hã.
 - şindik ayrı şey yok.
 - şindik taçamız papamızı da galdırdılar
ğurban_olam_işde.
 - paça diyál, çaba çaba.
 - çapa işde. çap_edeller.
 - şindi duvağ goyü.
 - şindi de duvağ_olü, yavrım duvāna gedyoñ_işde beş
ğurüş mu veriyon ay on mu veriyon yimmi mi veriyon veriñ.
 - yoğ, bizim burda mevlid yoğ.
 - yoğ. maraşda var mevlid dē. burda yoğ.
 - maraşda var da, şimdi bazar günü gelini indiriyon yá,
bazertesi geliniñ başını bālyoñ. gelene işde..
 - bir pisgevit veriyolar gızım_iki tene işde.
 - he. pisgevit veriyöler para verip kesiyöler.
 - şimdi senden ne eviñden çiharsa onu veriyon.
ğurban_olam, gızım.
 - dāveti ediyon millete.
 - beş. hı 1. nerēlerdele Aļlah'a şükür gızım ikisi maraşda
ikisi de köyde. hı 1. bañyöler_Aļlah'a şükür büyüğ_olum benim
yanımda. iyi. gelinnerimiz de iyi şükür dün biri geldidi ekmağ_étdik,
gétidi sa debiyakden de gapı_çiniñ gene geri güccük gelin. yavrım

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

nötucuñ herkeş_ev ayrı ev ğurduĝ ğayrı ğurban_olam. ben_on dört senelik ğelin ğaldıdim ğızım.

- ğocası öldü.

- benim bir bėyim vardı, köy_ayáa ğahıyúdü_işde. Allah'ım bõle ğalışı ğalışı bõle düşdü_m_işde ğızım. şimdĩ de ğalışmüyöm ěmek bol_amma yiyemiyók sıhıntı olúyo. şonu şordan ğeli, şunu şurdan..

- amā daha da şunu ěvde ěmek mi ědüyo diye..

- hē bacım daha ěvde bir ğelik var.

- hēç mi ğımsiyėnen ğelmişler.

6

YERİ: Kahramanmaraş\ Türkoĝlu\ Kadioĝlu Ğiftliĝi

ANLATAN: Fatma FİDAN, Mehmet FİDAN

YAŞI: 63, 68

KONU: Karışık

- soy_ādım fatma fidan. atmış_üç.

- atmış_üç. ğadıõlu ğiftliĝ köyü.

- hēvet.

- burtá şeyim vardı..

- benim ěmmim hüseyin var_asıĝ hocam..

- benim yaşım atmış sėkis, atmış yedi, atmış sėkize yeni gireceg_işde bu yahında. mehmet fidan. bu maĝdı burda esgiden ğadılar diyeni maraşda bir ğabıne varımış. onnarıñdı burası, ondan sonra ādam da öldü, öldükden sonra nerėye ğıĝardı burıye satdı bize. biz de ěltiden ğeldig yerleşme. yerleşim burası. sėksenden bėri burda

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

yerleşim var_ışde sêksende bişî yōudu burda bir pine vár_anca, çiflik yāni. ondan sōna taļļaları satdılar gēndiler de buriye gēlmediler gētdiler.tarļala dā şindi hēb bizde. onun_ için ğadıōlu çifliĵ adlı vuruļdu ķōyūñ_adı da. yāñi bu nev ki bu arāzi ğadılarıñ. ğadılardan gēlme. ēvet. biz_onnardan bis sêksen_āltıda gēldig_onnar sêksende gēldi i taraftan.bis sêksen_āltıda gēldik. hep bis yāptiĵ_ ēvleri.

- hiç kimseniñ_ēvi yōudu burda bizden başĵa işde, biz urıye yerleşincig bir ānca o çiflik vārıdı. bünyāniñ yāni çiflik varıdı anca başĵa bişıye_yōudu.sonradan gēldiler. idāre ētdiĵ.

- işde orda geldijimizde hemen tarļa āldiĵ zatan aracı āldiĵ da geldig biz burıye. ondan sōna ērken_ōlanacā ğadar bis tutduĵ. pambiĵ_ ēkdik_o zaman tā_o_vaħıtdan beri biz bişıye ēkmezdig hēç. pancar pāmuĵ, ondan sonra pamuĵ_işi bitdi şindi búiđay, arpāy_işde sebze ēkiyōķ pıdıliĵ_avratlar lilijne. çifci. şu_anda búiđa, ēvet mısır. ikinci ūretiyōĵ birinci ūretiyōķ, firezden sōna biçerden sōna yāni şey_ ēkiyōķ meselā sebze ēkiyōķ tomatis patlıcan, acı, saļata gimi böyle siyeler_ekiyōķ. vaļļā yēter yētmez_idāre ēdiyūķ ğızım_ama...ğızım ğarip_amma hēr bi iliiñ bir_ortamı var yā bizim buraniñ paraļarı bereketli işāļlah. arāziļarımız_yi. genele iyi, verime iyi yāni. fenā sayılmās. ah, devletiñ desdāļ az.

- az da işde ĵene de normal sayıļi işde.

- ibōdan gēdiñ mi bĩ para veriyūļlardı. orda çefdil_ōldu sıra. şindi ūreddiñ şeye ĵöre maħsulā ĵöre ona ĵöre bi_şey vērecekler, para vērecekler desdek. desdek. hē.

- hē.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

- şimdi maraş_olayí yétmiş sèkizde mi oldu sèksende mi oldu yétmiş sèkizde oldu maraş_olayí biz_ona..burda olmadı burdã... bu doḡsan birlerde olmadı.

- biz buriye gèldigden sōna olmadı, biz köyüñ yerine obanıñ... hã.

- olmadı.

- şükür_ondan sōna bi_şey ḡalmadı.

- sígara sen de ḡullanıñ mi yã?

- burda bişe olmadı, burdan biri ḡırılmadı.

- hã. evet.hayır_öyle bi_şey duymadıḡ biz. narlıda ossa gène duyarıḡ biz bunu.

- hē...ufaḡ tefeg pazardã bu_işi oldu, daha èvel_oldu, şüngü fazlası olan daha èvel_oldu erken_oldu. bazarda bir_olay_oldu da daha erkendi o, bu maraş_olayından_èvelıdi o. èlbistanda oldu o burda da yer_ōdu.en son yétmiş sèkizdi heral, baña òle gèliyü. hayır, bi_şī olmadı bize göre biz bir çiiit yorganıñ_arasında hepimiz bi_şey görmedik_o günde. bu gètdij yer orası uzakdı o tam dãñ arḡası, orda bir şehir yoḡ.

- köyümüzde bilene dealdig dejl yáyládiyediḡ biz_öyle bi_şiye niye duymadıḡ. evet.

- oranıñ_olduunu duyduḡ_azer köylere ne olmuş maraşda olay çıkmış diye, işde èvleri yıkmışlar bilmem dükkánnarã yámaletmişler diye birs olay_oldu ama. biz görmedik.

- o vaḡıt bizim köyden araba bilene gèlmiyōdü bu kōyē, maraşa. bir yolḡar vardı, yáyán yapıldaḡ_işde maraşa gèlir gèdellerdi.hayvannarıñan_işde dã yolundan bayır yolundan. Evet.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Bizim davar damlarımız vardı işde köylerimiz. maļ maļ.. Maļ darılıyók biz de maļdan görík

- maļ baħardıĝ_ışde. maļ meydanāĝtirirdiĝ_orda darılarımız yōudu bizim.

- ..bahalē ede.muħdaļlara da geldi mīdi dışarda ĝalıdıĝ.

- dēĝermeniñ_üstünde mi?

- dēermeniñ_üsdüne ĝeldim mi ben yoluñ_aļtında oturuyom.

- há yoluñ_aļtında.

- ĝıřıļa ĝederik ĝelirik.

- yaylacılıĝ_ışdē paļannarı ēderiz ĝeliriz yayıada ışde, kömürümüzde ĝeliriz, yáyliye ĝöçmek, yáanı satı yáyıadıyáķ. Sıħarıķ, sāyarıĝ_ışde maraşa pendir ĝönderrik, yā ĝönderrik, ĝeçimimiz_onnandan. evet.

KAYNAKÇA

AKSOY Ömer Asım, **Gaziantep Ağzı**, c. I, TDK Yayınları, İstanbul 1945.

ALKAYA Ercan, “Sibirya Tatar Türkçesindeki Uzun Ünlüler Üzerine Bir Deĝerlendirme”, **Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 3/4 Summer 2008a.

ALKAYA Ercan, **Sibirya Tatar Türkçesi**, Turkish Studies Yayınları, Ankara 2008b.

AYDIN Mehmet, **Aybastı Ağzı**, MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1992.

BOESCHOTEN Hendrik, “*Avrupa Türkçesinde Anadolu Ağızlarının Yansımaları*”, **Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri**, Hz.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-
- A. Sumru ÖZSOY- Eser E. TAYLAN, Boğaziçi Yayınları İstanbul 2000.
- BOZKURT Mehmet Fuat, “Afganistan’da Bir Türkmen Ağzı”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1978-1979**, TDK Yayınları, Ankara 1981.
- BOZKURT Mehmet Fuat, “Kabil Avşar Ağzı”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1977**, TDK Yayınları, Ankara 1978.
- BRENDEMOEN Bernt, “Doğu Karadeniz Ağızlarındaki –mİş’lı Geçmiş Zaman Üzerine Bir Not”, **3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996**, TDK Yayınları, Ankara 1999.
- BRENDEMOEN Bernt, “Trabzon Ağızlarındaki Zaman Kipleri Üzerine Bir Not”, **Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi**, C. II, İstanbul 1987.
- BULUÇ Sadettin, “Mendeli (Irak) Ağzının Özellikleri”, **Bilimsel Bildiriler 1972**, TDK Yayınları, Ankara 1972.
- BURAN Ahmet, **Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri**, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- BURAN Ahmet, *Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni*, **3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996**, TDK Yayınları, Ankara 1999.
- CAFEROĞLU Ahmet, “Anadolu Ağızlarında Konson Değişmeleri”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1963**, Ankara 1964.
- CAFEROĞLU Ahmet, “Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişmeleri”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1964**, TDK Yayınları, Ankara 1989.
- CUMAKUNOVA Güلزura, “Kırgız Dilinde i- Fiilinin Gelişmesi”, **3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996**, TDK Yayınları, Ankara 1999.
- DALLI Hüseyin, **Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar**, TDK Yayınları, Ankara 1991.
- ERCİLASUN Ahmet, **Kars İli Ağızları**, GÜ Yayınları, Ankara 1983.
- ERDEM Mehmet Dursun – GÜNER, Filiz, Sinop Merkez Ağzı, II. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Kıbrıs 2009.
- ERDEM Mehmet Dursun ve Gül, Münteha. “Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

- İlişkisi”, *Karadeniz Araştırmaları*, Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi, S. 11, Güz 2006, Karam Yayınları, Çorum, s. 111-148, (2006).
- ERDEM Mehmet Dursun, **Asarcık Ağzı**, Ondokuz Mayıs Ü., Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2001.
- ERDEM Mehmet Dursun. “Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları”, *Journal of Turkish Studies*, volume 27/II, Published at the Department of Near Eastern Languages and Literatures –Harvard University , p. 79-110, (2003).
- ERDEM Mehmet Dursun. “Samsun Ağızları”, Geçmişten Geleceğe Samsun, Yayına Hazırlayan: Doç Dr. Cevdet Yılmaz, Samsun, s. 637-642, (2006).
- ERGİN Muharrem, **Türkçe Dilbilgisi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1981.
- ERSOYLU Hâtil, “*Türkçenin Bazı Yabancı Kökenli Kelimelerindeki Damaksı Genizsileşme*”, **İlmî Araştırmalar**, İlim Yayma Cemiyeti Yayınları, İstanbul 2000.
- GABAIN A. Von, **Eski Türkçenin Grameri**, çev. Mehmet AKALIN, TDK Yayınları, Ankara 1988.
- GEMALMAZ Efrasiyap, **Erzurum İli Ağızları**, C. I-II-III, Atatürk Ü. Yayınları, Erzurum 1978.
- GÜLENSOY Tuncer, “*Rumeli Ağızlarının Sesbilgisi Üzerine Bir Deneme*”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1984**, TDK Yayınları, Ankara 1987.
- GÜLENSOY Tuncer, **Kütahya ve Yöresi Ağızları**, Ankara 1988.
- GÜLENSOY Tuncer-BURAN Ahmet, **Tunceli Yöresi Ağızlarından Derlemeler**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1992.
- GÜLSEREN Cemil, **Malatya İli Ağızları**, TDK Yayınları, Ankara 2000.
- GÜNAY Turgut, **Rize İli Ağızları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978.
- GÜNŞEN Ahmet, **Kırşehir ve Yöresi Ağızları**, TDK Yayınları, Ankara, 2000.
- KALAY Emin, **Edirne İli Ağızları**, TDK Yayınları, Ankara 1998.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

- KARAHAN Leylâ, “*Yükleme ve İlgi Hâli Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler*”, **3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996**, TDK Yayınları, Ankara 1999.
- KARAHAN Leylâ, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- KILIÇ Mine, **Kahramanmaraş Merkez Ağzı**, Kahramanmaraş 2008.
- KORKMAZ Zeynep, “*Ağızların Tarihî Devirlerle Bağlantısı Üzerine*”, **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni**, TDK Yayınları, Ankara 1999.
- KORKMAZ Zeynep, “*Batı Anadolu Ağızlarında Aslı Ünlü Uzunlukları Hakkında*”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, c. II, TDK Yayınları, Ankara 1995.
- KORKMAZ Zeynep, **Nevşehir ve Yöresi Ağızları**, TDK Yayınları, Ankara 1994.
- MANSUROĞLU Mecdut, “*Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu*”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1959**, TDK Yayınları, Ankara 1988.
- OLCAY Selahattin, **Erzurum Ağzı**, TDK Yayınları, Ankara 1995.
- ÖZKAN Fatma, **Osmaniye Tatar Ağzı**, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- SAĞIR Mukim, “*Anadolu Ağızlarında Ünlüler Ünsüzler*”, **3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996**, TDK Yayınları, Ankara 1999.
- SAĞIR Mukim, “*Anadolu Ağızlarında Ünsüzler*”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1995**, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- SAĞIR Mukim, **Erzincan ve Yöresi Ağızları**, TDK Yayınları, Ankara 1995.
- SAĞIR Mukim, “*Anadolu Ağızlarında Ünlüler*”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten 1995**, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- ŞANLI Cevdet, “*Kırklareli Ağızlarında Ses Olayları*”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1994**, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- TABAKLAR Özcan, “*Türkmen Türkçesi'nde Ünlülerin Uzun Okunmasını Gerektiren Durumlar ve Eklerdeki Uzun*”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Ünlüler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1994**,
TDK Yayınları, Ankara 1996.

TANSU Muzaffer, **Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe**, TDK
Yayınları, Ankara 1963.

TEKİN Talat, **Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler**, Ankara 1975.

TİMURTAŞ F. Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul Ün.
Yayınları, İstanbul, 1977.

YALÇIN Süleyman Kaan, **Çağdaş Türk Lehçelerinde Ünlüler**, Fırat
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve
Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi,
Elazığ 2009.

YALÇIN Süleyman Kaan, "Birincil Uzun Ünlülerden Kaynaklanan
Seslik İzlerin Elazığ Ağzındaki Görünümü" Türkiye
Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı, Şanlıurfa, 25-29
Mart 2008.

Türkoğlu kaymakamlığı 2008 ilçe brifingi.

<http://www.turkoğlu.gov.tr>,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*